

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

SUSITIKIMAS SU LR SEIMO NARIU – „Aušros“ inf. 3

ŠVIETIMAS

IŠVYKA Į SEINUS – Dalia Makauskienė 5

KULTŪROS BARUOSE

PUNSKA ATIDARYTA XXVIII TARPTAUTINĖ VELYKINĖ PARODA –
Nastutė Sidarienė 6

XXXV VAIKŲ TEATRŲ FESTIVALIS „RAGANĖ“ – LLD inf. 7

INTERVIU

LENKIJOS KIKBOKSO ČEMPIONĖ IŠ ARADNYKŲ – Božena Bobin 11

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

JUOZAS ŠIBAILA – TARPUKARIO KAIMO MOKYTOJAS, GYVENIMO AT-
VESTAS Į PARTIZANŲ GRETAS 15KRASNAVAS – DVARAS, KAIMAS IR VALSČIUS TARPUKARIU – Janina
Macukonienė 17

ŽMONĖS

TOKIO BŪDO DĖLIONĖ – Jurgita Stankauskaitė 13

KAIP KANADOJE ATsirado PUNSKIEČIAI? – Vytautas Pečiulis 22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

Viršeliuose:

„Vyčių“ šokėjos Seinuose (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)
Chorų šventės dalyviai (Virginijos Karčiauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125
lld@post.plVYR. REDAKTORĖ Irena Vilimienė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Rasa Žukauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Batvinskienė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobin

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2026-04-30

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA
MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI**

**DZIAŁALNOŚĆ MAJĄCA NA CELU OCHRONIE,
ZACHOWANIE I ROZWÓJ TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ
MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH
LUB ZACHOWANIE I ROZWÓJ JĘZYKA REGIONALNEGO**

**Zadanie publiczne pod nazwą:
Wydanie czasopism dla mniejszości litewskiej
„Aušra“ i „Aušrelė“**

DOFINANSOWANIE
450 000,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
503 550,00 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
25-03-2026 r.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškia tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Projektą „*Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai*“
iš dalies finansuoja
Medijų rėmimo fondas
(gauta parama projektui
– 10362 eurai).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA VILIMIENĖ

Nacionalinio susivienijimo pirmininkas, LR Seimo narys Vytautas Sinica, viešėdamas Punske, susitikimą su jaunimu pradėjo komplimentu mūsų kraštui, sakydamas, kad išsaugoti savo kalbą, kultūrą svetimoje šalyje itin sunku ir pavyksta tai padaryti geriausiu atveju iki trečiosios kartos. O šis kraštas yra išimtis. Tai fenomenas, kad čia lietuvių kalba vis dar gyva. Štai Punsko licėjus, Punsko lietuvių kultūros namai šiemet švęs 70 metų jubiliejų ir vis dar yra ir mokinių, ir kultūros puoselėtojų.

Malonu girdėti tokį pagyrimo ir pripažinimo žodį. Tiesą sakant, tai ne atsitiktinumas, kad šis kraštas vis dar neprarado savo tapatybės. Tarpukario mūsų krašto inteligentai (kurių atminimu gal ir per mažai rūpinamės) Juozas Vaina, Jonas Pajaujis, Jonas Stoskeliūnas, Juozas Maksimavičius ir kiti, atskyrus Lietuvą geležinėmis vielomis nuo mūsų, čia kūrė kultūrinę Mažąją Lietuvą, su lietuviškomis mokyklomis, kultūros namais, organizacijomis, šv. Mišiomis, leidiniais. Buvo suorganizuota taip, kad visas žmogaus dvasinis gyvenimas galėjo būti užtikrintas gimtąja kalba. Taigi ta mūsų krašto istorijos tėkmė nebuvo savaiminė, o sąmoningai pasirinkta.

Kartais tenka išgirsti klausiant, ar tikrai tradicinė (sakykim, kultūros namų) veikla pasiteisina, ar ji atitinka šiandienos jauno žmogaus poreikius. Manau, kad tikrai taip. Punske yra nemažai jaunų šeimų, kurios sugrįžo čia gyventi vien tam, kad vaikus leistų į lietuvišką mokyklą, kad jie galėtų šokti vaikų liaudies kolektyvuose, kad dalyvautų „dainorėlių“ konkursuose – vadinasi, tų tarpukario inteligentų idėjos pasiteisino. Belieka mums visiems pribrešti, kad suvoktume savo tapatybę kaip vertybę.

Susitikimas su LR Seimo nariu

„AUŠROS“ INF.

Balandžio 10 d. Punske lankėsi Lietuvos Respublikos Seimo narys, Nacionalinio susivienijimo pirmininkas Vytautas Sinica. Pirmiausiai jis susitiko su mokiniais Punsko Kovo 11-osios licėjuje. Čia kalbėjo apie istorinės atminties svarbą. Pasakojo, kad Lietuvos pokario rezistencijos vadus vienaip ar kitaip buvo bandoma diskredituoti, nepagrįstai apkaltinti dalyvavus šalies žydų naikinime. Tačiau, kaip vėliau paaiškėjo, nei Jonas Žemaitis-Vytautas, nei Adolfas Ramanauskas-Vanagas nėra dalyvavę tuose gėdinguose įvykiuose.

Anot kalbėjusiojo, istorinė atmintis – svarbi kiekvienai tautai ir jos tinkamas įamžinimas rodo tautos vertybes bei norą jas išsaugoti. Svečias, paklaustas apie Birželio sukilimo įamžinimo trūkumą, pasakojo, kad šiuo metu kartais valdantieji elgiasi keistai dėl perdėto atsargumo, neva tai nepatiktų kuriai nors draugiškai valstybei.

Po pietų miestelio bibliotekoje Vytautas Sinica susitiko su Punsko gyventojais. Masių nesusirinko, tačiau atėjo apie 30 žmonių. Čia svečias daugiausiai kalbėjo apie emigracijos iššūkius, su kuriais šiandien susiduria Lietuva. Priminė, kad per visą sovietmetį į šalį buvo atkelta 400 tūkst. kolonistų iš sovietinių respublikų, daugiausia iš Rusijos. Per pastaruosius 5 metus į Lietuvą dirbti arba gyventi atvyko apie 200 tūkst. imigrantų: apie 40 tūkst. ukrainiečių, kažkiek bėgančiųjų nuo Lukašenkos režimo, bet didžioji atvykstančiųjų dalis – verslininkų pasikviesti darbuotojai. Pastebėjusi, kad

imigrantų kiekis darosi nevaldomas, valdžia nustatė priėmimo kvotas. Nustatyta, kad per metus galėtų atvykti ne daugiau kaip 40 tūkst. žmonių. Taigi per 10 metų susidarytų dar 400 tūkstančių imigrantų, nemokančių lietuvių kalbos, nepažįstančių lietuvių kultūros. Ne tik retoriškai galima paklausti, ar jie nekels pavojaus Lietuvos saugumui, ar Lietuva pajėgi juos integruoti į valstybės gyvenimą. Vakarų valstybių, kurios anksčiau susidūrė su imigracijos problema, pavyzdys rodo, kad atvykstantieji dažnai nenori integruotis. O į Lietuvą atsikėlę kalbantieji rusiškai visur susikalba ir jie nėra suinteresuoti mokintis lietuvių kalbos. Plačiau šia tema galima pasiskaityti Vytauto Sinicos knygoje „Kolonizacija“.

Vytautas Sinica

Mieli Punksko Kovo 11-osios licėjaus absolventai!

Birželio 26–28 d. Punksko Kovo 11-osios licėjus minės 70-ąjį įsteigimo jubiliejų.

Kviečiame prisijungti prie šventės, kuri padės išsaugoti mūsų licėjaus bendruomenės istoriją ir stiprinti ryšį tarp kartų.

KVIEČIAME DALYVAUTI MŪSŲ RENGINIUOSE.

Jubiliejinė mokslinė konferencija vyks birželio 26 d. Punksko licėjaus sporto salėje. Pradžia 13.00 val.

Krepšinio turnyras bus organizuojamas Punksko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos sporto aikštėje birželio 26 d. Pradžia 21.00 val.

Oficialus jubiliejaus minėjimas vyks birželio 27 d. Punksko LKN koncertų salėje. Renginio pradžia 12.00 val.

Po oficialaus minėjimo bus atidengtas paminklinis akmuo, skirtas licėjaus 70-mečiui. Iki koncerto pradžios bus galima lankyti parodas mokykloje.

Jubiliejinis koncertas – birželio 27 d. Punksko LKN koncertų salėje. Koncerto pradžia 17.00 val.

Bendra absolventų vakaronė vyks birželio 27 d. Punksko Kovo 11-osios licėjuje. Pradžia 20.00 val.

Registracija į vakaronę vyksta iki 2026 m. gegužės 31 d.

Registruokitės užpildydami anketą: <https://forms.gle/JtfGQhjN2m-BQPG8w9>

Galite taip pat registruotis ir sumokėti pinigus mokyklos raštinėje. Raštinės darbo laikas: 8.00–13.00 val., telefono nr. 875655736.

Dalyvavimo vakaronėje kaina – 200 zł vienam asmeniui.

Norinčius dalyvauti vakaronėje kviečiame registruotis ir pervesti pinigus į banko sąskaitą, mokėjimo paskirtyje įrašyti: „vakaronei, licėjaus baigimo metai, dalyvio vardas ir pavardė“ (pavyzdys: „vakaronei, 2002, Julius Janonis“, jeigu mokate už 2 asmenis: „vakaronei, 2002, 2004, Julius Janonis ir Julija Janonienė“).

Banko sąskaita:

Rada Rodziców przy Liceum Ogólnokształcącym z Litewskim Językiem Nauczania, ul. 11 Marca 16A, 16-515 Puńsk

Bank Spółdzielczy w Sejnach
Sąskaitos numeris: PL 84 9354 0007 0071 0700 0818 0004
SWIFT/BIC kodas: POLU PL PR

Šv. Mišios licėjaus ir absolventų intencija bus atnašaujamos birželio 28 d. 12.15 val.

Jeigu turite klausimų arba pasiūlymų, galite rašyti adresu: licpunksk@gmail.com arba skambinti tel. 503192042.

Įvairiais techniniais klausimais prašom skambinti tel. 697060372.

Punksko Kovo 11-osios licėjaus bendruomenė

*Jums iš širdies sveikatos, laimės palinkėsim,
Žieduotos nuotaikos ir metų daug šviesių,
Kad tartum rožės nuostabiai žydėtų,
Per sunkų darbą pelnius pagarbą visų.
Visus gegužio žiedlapius gležnus
Norėtum mes sudėt po Jūsų kojom,
Už meilę, rūpestį, švelnius žodžius
Tyriausią jausmą širdyje nešiojam.
Sveikatos ir laimės, džiaugsmų palinkėsim,
Saulėtos padangės, sėkmės, ištvėrmės,
Kad dar daugel metų bijūnu žydėtų
Ir mūsų neužmirštut – linkim iš širdies.*

Elenai Krakauskienei 80-ojo gimtadienio proga gražiausius linkėjimus siunčia

Vaikai su šeimomis, anūakai ir proanūkis

Išvyka į Seinus

DALIA MAKUSKIENĖ

Balandžio 20 dieną VII a ir b klasių mokiniai su mokytojomis Dalia Makauskiene ir Onute Vazneliene dalyvavo pažintinėje išvykoje į Seinus. Tai buvo puiki pamoka ne klasėje, leidusi mokiniams gyvai prisiliesti prie istorijos, kultūros ir paveldo.

Išvykos metu aplankėme įspūdingą Seinų baziliką bei pagerbėme lietuvių poeto ir vyskupo Antano Baranausko atminimą prie jo kapo. Minint Seinų kunigų seminarijos įkūrimo 200 metų jubiliejų, mokytoja Onutė įdomiai ir tiksliai papasakojo apie jos įkūrimo svarbą, tikslus, reikšmę ir istoriją. Dar kartą pamatėme, kaip ši vieta atrodo šiandien, visai iš arti.

Vėliau vykome į Seinų ir Berznyko kapines, kur palaidoti Lietuvos kariai, žuvę 1919–1920 metais. Ten uždegėme žvakutes, pagerbėme jų atminimą ir auką dėl tėvynės.

Stabtelėjome prie Kazimiero Rakūno-Markausko kapo. Sudėtingas šio žmogaus gyvenimo kelias. Kartu su kitais 46 Lietuvos inteligentais buvo kalinamas Štuthofio koncentracijos stovykloje – vienoje žiauriausių nacistinės Vokietijos stovyklų. Po karo apsigyveno mūsų krašte ir veikė bendruomenės labui. Kazimieras Rakūnas-Markauskas patyrė tikrą pragarą žemėje, bet meilė lietuvių kalbai, kultūrai ir žmonėms padėjo iškęsti didžiausius sunkumus.

Išvyka praturtino mūsų žinias, sustiprino tautiškumą ir leido geriau suprasti istorijos svarbą.

Iš Punsko mokyklos archyvo

Iš Punsko mokyklos archyvo

Iš Punsko mokyklos archyvo

Punske atidaryta XXVIII tarptautinė velykinė paroda

NASTUTĖ SIDARIENĖ

Daug metų organizavusi Punske Velykinio apeiginio meno parodą Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija nutarė šiek tiek keisti šios į renginių kalendorių įaugusios šventės temą ir kas antri metai rengti tautodailės parodą pasirinkta tema. Jau prieš dvejus metus suorganizavome mūsų krašto tautodailės ir rankdarbių parodą, pernai velykinio apeiginio meno, o šiemet – vėl tautodailės darbų. Parodoje šiais metais puikuoja šiaudiniai sodai ir kiauraraščiai margučiai.

Kodėl būtent šie darbai? Viena priežastis – visai neseniai, tik 2024 metų rudenį, sodai įtraukti į UNESCO nematerialaus kultūros paveldo, kuriam būtina skubi apsauga, sąrašą. Jie šiame pasauliniame sąraše įrašyti šalia kryždirbystės, Dainų šventės ir sutartinių. Be vestuvinių apeigų, sodai susiję ir su didžiosiomis kalendorinėmis šventėmis. Būtent joms, ypač Velykoms, besiruošdamos merginos rišdavo sodus ir jais puošdavo seklyčią, kad namai būtų gražesni, kad sulauktų piršlių šiais metais ir orai būtų palankūs pasėliams.

Sodų rišimas mūsų krašte – tai primiršta, bet vėl (nors ir labai lėtai) atgyjanti meno šaka, todėl parodoje jų nedaug. Absoliuti dauguma į parodą atkeliavo iš Lietuvos. Kiauraraščiais margučiais sodų parodą papuošė tautodailininkė iš Lietuvos, kuri jau aštuonerius metus dekoratyvines skylutes gręžia žąsų, ančių, vištų, stručių kiaušinių lukštuose. Tokiu būdu puošia velykinius kiaušinius.

Iškilmingas Tarptautinės velykinės parodos atidarymas įvyko balandžio 11 dieną Punsko valsčiaus bibliotekos

salėje. Pasirodė visi mūsų krašto folkloro kolektyvai: „Alna“, „Gimtinė“, „Šalcinukas“, Birštono folkloro ansamblis „Raskila“ ir kurpių folkloro ansamblis iš Novogrudo (Lenkija). Visi šie kolektyvai padainavo po vieną arba dvi dainas, o pabaigoje kartu atliko dvi lietuviškas liaudies dainas ir šoko lietuviškus šokius, ratelius grojant Romai Ruočkienei. Kurpių ansamblis atvyko į Punkską viena diena anksčiau ir išmoko dainuoti lietuviškas dainas. Jiems išmokti padėjo „Gimtinės“ ansamblio dalyviai ir jų vadovė Angelė Bapkauskienė.

Kad tokioje šventėje dalyvautų lenkų kolektyvas – labai retas, o gal išimtinis atvejis. Kurpių ansamblis atvyko vien todėl, kad kartu su Birštono kolektyvu ir Punsko folkloro ansambliais dalyvauja Punsko valsčiaus vykdomame projekte, kurio viena iš keleto užduočių – išmokti lietuviškų dainų ir šokių. Novogrudo kurpiams puikiai pasisėkė ją atlikti.

Atidaryta tautodailės paroda veikia „Senosios klebonijos“ muziejuje.

XXXV vaikų teatrų festivalis „Raganė“

LLD INF.

Balandžio 15 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko XXXV vaikų teatrų festivalis „Raganė“. Renginyje subūrė teatrus iš Punsko, Vidugirių, Suvalkų ir Seinų lietuviškų mokyklų bei vaikų darželių. Sulaukėme svečių iš Lietuvos. Susirinkusius vaidintojus, režisierius, mokytojus bei žiūrovus pasveikino Lenkijos lietuvių draugijos pirmininkė Onutė Nevulienė. Gausus jaunųjų aktorių būrys dar kartą patvirtino, kad tai vienas svarbiausių mūsų krašto kultūrinių renginių. Festivalis ne tik suburia lietuviškas mokyklas ir vaikų darželius, bet ir stiprina bendruomenę, puoselėja lietuviybę, kalbą ir tradicijas. Per ilgus gyvavimo metus „Raganė“ užaugino jau ne vieną jaunųjų aktorių kartą – tie, kurie kadaise patys

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos pradinukų teatras „Šakar makar“

stovėjo scenoje kaip vaikai, šiandien sugrįžta kaip mokytojai, režisieriai, žiūrovai ar atveda į sceną savo vaikus. Šių metų renginį vedė Raganiukė – Onutė Valenskiėnė, kuri pati dar būdama mokinė dalyvavo festivaliuose, tad jos buvimas scenoje tapo gražiu tęstinumo simboliu. Jubiliejiname festivalyje pasirodė net aštuoni teatrai, renginys subūrė beveik 160 atlikėjų. Visi dalyviai apdovanoti jubiliejiniais medaliais. Renginio organizatorė – Lenkijos lietuvių draugija – taip pat sulaukė įvertinimo. Režisierė Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė už teatro puoselėjimą įteikė LLD simbolinį apdovanojimą – „Melpomenės drugelį“.

SPEKTAKLIAI

Pirmieji į sceną žengė Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos pradinukų teatras „Šakar makar“. Spektaklyje dalyvavo visi I–IV klasių mokiniai (mokytojai: Irena Vaicekauskienė, Ivona Karaneckienė, Irena Balulienė, Inga Vilkelienė, Juozas Pileckas). Jie pristatė spektaklį „Voro vestuvės“, sukurtą pagal Justino Marcinkevičiaus poemą. Pradinukai festivalyje dalyvauja kiekvienais metais ir visada jo labai laukia, nes ne tik parodo savo spektaklį, pamato kitų lietuviškų mokyklų pasirodymus, bet ir susitinka su draugais. „Voro vestuvės“ – tai linksma istorija apie vabzdžių vestuves, kuriose netrūksta nei muzikos, nei šokių, nei staigmenų.

Vidugirių pagrindinės mokyklos teatras „Šmaikštuoliai“ (rež. Vida

Tumelienė, Onutė Samulevičienė, Teresė Jonuškienė) suvaidino spektaklį „Neišmokyti pamokų šalyje“. Scenarijų parengė mokytoja Raimonda Chmieliauskienė, remdamasi senosios lietuvių pasakos ir animacinių filmų motyvais. Spektaklis pasakojo apie vengiantį mokytis berniuką, kuris patekęs į stebuklingą šalį suvokia savo klaidas ir supranta mokslo svarbą. „Šmaikštuolių“ teatras festivalyje dalyvauja nuo pat jo pradžios, o mokytojai stengiasi į spektaklius įtraukti visus mokinius.

Džiugu, kad scenoje netrūko ir pačių mažiausiųjų. Punsko savivaldybės vaikų darželio „Boružėlė“ (rež. Alicija Nevulienė) parodė nuotaikingą spektaklį pagal Šarlio Pero pasaką „Raudonkepurai“. Apie ruošimąsi festivaliui jie rašė: „Visi noriai mokėmės vaidmenų, repetavome, daug bendravome, lavinome vaizduotę ir kūrybiškumą.“

Jauniausieji festivalio dalyviai – Seinų lietuvių „Žiburio“ darželio „Žiburiukai“ (rež. Alicija Maksimavičienė, Marytė Vaičiulienė) – pristatė spektaklį pagal pasaką „Ropė“. „Esame 3–4 metų vaikai. Labai mėgstame žaisti. Kartą mokytoja paskaitė pasaką „Ropė“. Mums taip patiko, kad pradėjome ją vaidinti. Tai pirmas mūsų spektaklis“, – dalijosi mažieji aktoriai, kurių nuoširdi vaidyba sužavėjo ir pralinksmino žiūrovus.

Dar vieną pasaką pristatė svečiai iš Lietuvos – Lazdijų mokyklos-darželio „Kregždutė“ „Mažieji kregždžiukai“ (rež. Jurgita Juzėnienė, Dovilė Kazakevičienė, Vaida Naujalienė). Jie pakvietė į lietuvių liaudies pasakos „Vištytė ir gaidelis“ pasaulį. Tai buvo šiltas, spalvingas pasirodymas apie draugystę, rūpestį ir pagalbos svarbą.

Vėliau scenoje pasirodė Suvalkų

Vidugirų pagrindinės mokyklos teatras „Šmaikštuoliai“

Punsko savivaldybės vaikų darželio „Boružėlė“

Seinų lietuvių „Žiburio“ darželio „Žiburiukai“

lietuvių vaikų darželio ir pagrindinės mokyklos „Sūduviukai“ (rež. Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė, muzika – Arnoldas Vaznelis, kostiumų dailininkė Alicija Kraužlytė). Jie suvaidino spektaklį „Strykt pastrykt!“ (pagal Paulių Norvilą), pasakojantį apie kiškio Stepono kūrybinius ieškojimus. Jaunieji atlikėjai pademonstravo įvairius gebėjimus, o žiūrovai įsitikino: „Jei gali kiti – galiu ir aš!“

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos VI klasės mokiniai su auklėtoja Birute Nevulyte ir mokytoja Terese Jančiulyte pristatė spektaklį „Vilkas ir septyni ožiukai – vieninga šeima“. Scenarijų kūrė mokytojos kartu su mokiniais, todėl jis įgavo šiuolaikišką detalių ir naujų prasmų. Tai buvo nuotaikinga ir pamokanti istorija apie skirtingus personažus, kurie, nepaisant skirtumų, išmoksta bendradarbiauti, pasitikėti vieni kitais ir veikti kaip komanda. Spektaklyje daug dėmesio skirta emocijoms, tarpusavio santykiams ir šeimos svarbai.

Vyriausieji festivalio dalyviai – Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos teatras „Knapt“ (rež. Janina Macukonienė) – parodė spektaklį „Seinų kunigų seminarijos knygnešiai“. „Esame mūsų mokyklos teatro „Dusalukas“ tradicijų tęsėjai. Tačiau šį kartą susibūrėme tik vienkartiniam renginiui – Knygnešio diena ir Seinų kunigų seminarijos 200 metų jubiliejui paminėti. Paruošėme ne tiek spektaklį, kiek paskaitą apie mūsų kraštui ir visai lietuvių tautai labai svarbią švietimo įstaigą bei joje vykdytą lituanistinę veiklą sunkiomis spaudos draudimo ir tautinės priespaudos sąlygomis. Kas vyko prieš maždaug pusantro šimto metų – papasakos tuometiniai Seinų kunigų seminarijos klierikai mūsų mokinių grupės „Knapt“ lūpomis.“ Tai buvo ne

Lazdijų mokyklos-darželio „Kregždutė“ „Mažieji kregždziukai“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Suvalkų lietuvių vaikų darželio ir pagrindinės mokyklos „Sūduviukai“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos VI klasė

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos teatras „Knapt“

tik meninis pasirodymas, bet ir prasminga pamoka apie spaudos draudimo laikus, lietuviybės puoselėjimą ir Seinų kunigų seminarijos svarbą. Scenoje atgijo praeitis – žiūrovai galėjo išgirsti apie kunigų seminarijos auklėtinių gyvenimą, jų pastangas išsaugoti lietuvišką žodį ir lietuvių kultūrą sudėtingomis istorijos aplinkybėmis. Tai buvo prasmingas ir istoriškai svarbus pasirodymas.

DAILĖS DARBŲ PARODA-KONKURSAS

Renginio dalyviai galėjo pasidžiaugti ir nepaprastai kūrybiškais bei įdomiais dailės darbais. Piešinius kūrė patys festivalyje dalyvavę jaunieji aktoriai. Jie savo išpūdžius, patirtus vaidinant spektaklius, perkėlė ant popieriaus. Čia atsispindėjo spektaklių siužetai, personažai, nuotaikos ir net smulkiausios sceninės detalės. Piešiniai buvo eksponuojami Seinų „Lietuvių namuose“ Vaikų teatrų festivalio „Raganė“ metu, tad juos galėjo pamatyti visi renginio dalyviai ir svečiai. Paroda tapo gražiu festivalio papildymu, leidusiu dar kartą išgyventi scenoje matytas istorijas – šįkart vaikų akimis. Įspūdingiausi ir originaliausi darbai buvo

išskirti ir įvertinti. Juos vertino specialiai sudaryta komisija, kuri atkreipė dėmesį į kūrybiškumą, temos atskleidimą, spalvinį sprendimą ir darbo originalumą. Komisijos nariai: Irma Čokailienė, Dalia Astrauskienė, Daiva Vyšniauskaitė ir Algirdas

Vaicekauskas. Konkurso laureatais tapo: Greta Karaneckaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ darželis), Amelija Staskevičiūtė (Punsko savivaldybės vaikų darželis), Julija Raszkiewicz (Suvalkų lietuvių pagrindinė mokykla), Daiva Marcinkevičiūtė (Vidugirių pagrindinė mokykla), Amelija Biala, Simas Jakubauskas, Simonas Akulionis (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla). Visiems laureatams įteikti diplomai ir dovanos.

Labai ačiū mokytojams – teatro entuziastams, kurie negailėjo savo laiko ir kūrybiškai paruošė spektaklius. Dėkojame Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai už paramą XXXV vaikų teatrų festivaliui „Raganė“. Tegul šis gražus renginys gyvuoja dar ilgus metus, jungdamas kartas ir puoselėdamas lietuvišką žodį mūsų krašte.

**Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji**

Konkurse laimėję piešiniai

Aldonės Jonušonytės nuotr.

Lenkijos kikbokso čempionė iš Aradnykų

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

BOŽENA BOBIN

Gyvename tokiomis laikais, kai nuo pat mažų dienų suteikiamos galimybės rinktis ir dalyvauti daugybėje užsiėmimų ar popamokinių veiklų. Jau kelerių metų vaikai yra ugdomi įvairiuose būreliuose, sporto grupėse. Yra rekordinių, kurių susidomėjimų paletė siekia keliolika veiklų, o yra ir tokių, kuriems tiesiog niekas neįdomu. Be abejo, nemažą įtaką čia turi ir tėvai. Svarbu, kad tai nebūtų tik jų pačių ambicijos, o veikiau paskatinimas, atsižvelgiant į atžalų susidomėjimus, norą ir entuziazmą. Tik tada yra tikimybė pasiekti tam tikrų ugdymo rezultatų ar laimėjimų, formuojant jauno žmogaus pasaulėžiūrą ir asmenybę. Tokios sėkmės pavyzdys yra jaunutės Lenos Leončikaitės istorija. Mergina iš Aradnykų kaimo Lietuvos ir Lenkijos pasienyje neseniai tapo Lenkijos čempione. 2026 m. kovo 20–22 dienomis Tarnobžėje vykusiose varžybose ji iškovojo pirmąją vietą Kick light disciplinoje (savo amžiaus ir svorio kategorijoje) ir ruošiasi atstovauti šaliai pasaulio čempionate Italijoje.

Su Lena kalbamės apie tai, kaip sportas formuoja asmenybę, ugdo drausmę, apie pasirinkimus ir apie tai, kad kikbokso nėra vien muštinės, o taktinio mąstymo išraiška, kad vis dėlto pati geriausia gynyba – išmintis ir greitos kojos.

Božena Bobin: Lena, papasakok, kaip nutiko, kad tokia graži mergina pasirinko sportą, kuris

asocijuojasi su muštinėmis? Kikbokso – tai pilno kontakto kovos meno šaka, kur varžovai smūgiuoja rankomis ir kojomis. Iš kur toks sumanymas ir kada viskas prasidėjo?

Lena Leončikaitė: Viskas prasidėjo nuo mano pusseserės – ji jau anksčiau lankė „Kickboxing Team Sejny“ klube treniruotes. Buvo smalsu, nes tai buvusi dar naujovė. Mano tėvai patys pasiūlė pasidomėti, nuvežė mane į treniruotę, nors turbūt manė, kad man nepatiks. Siūlė ir tinklinį, bet aš, dar būdama maža, nusprendžiau, kad tinklinis – vyrams, o kikbokso skamba įdomiau (juokiasi). Taip išėjo, kad nuėjau į Seinų klubą tik pasižvalgyti, o esu jame jau apie aštuonerius metus.

B. B.: Ar iš pat pradžių jautei, kad tai Tavo kelias? Ar jau tada matei save ant nugalėtojų podiumo?

L. L.: Tikrai ne. Tiesiog lankiau treniruotes, mokiausi technikos, o į varžybas pradėjau važinėti tik po kokių ketverių metų. Pradžioje dažniausiai pralaimėdavau, bet dabar sekasi kur kas geriau.

B. B.: O nebijojai fizinio skausmo? Juk tai kontaktinis sportas.

L. L.: Iš pradžių skaudėjo, ypač kojas. Buvo daug mėlynių, bet greitai prie to pripratau. Kūnas įgijo tam tikrą atsparumą smūgiams. Treniruotės tapo įpročiu, panašiai

kaip mokyklos lankymas. Tai mano kasdienybė ir rutina, neišsivaizduoju, kad galėtų būti kitaip.

B. B.: Tavo režimas atrodo itin įtemptas. Mokaisi Punsko licėjuje, bet treniruotis važinėji į Seinus. Kaip viską suspėjai?

L. L.: Kai dar mokiausi „Žiburio“ mokykloje, į treniruotes Seinuose eidavau du kartus per savaitę. Dabar, mokydamasi Punske, važiuoju tris kartus, o jei ruošiuosi varžyboms – ir penkis. Išėina taip, kad nors gyvenu Punsko bendrabutyje, iš tikrųjų jame nakvoju tik kartą per savaitę, o kitas dienas tenka nuolat važinėti. Bet nesigailiu, kad pasirinkau būtent šitą mokyklą – čia turiu daug artimų draugų, man patinka ši bendruomenė ir tiesiog šeimyninė atmosfera.

B. B.: Bet tai reikalauja milžiniško užsispyrimo. Kaip pasieki Seinus šokiadieniais?

L. L.: Kartais važiuoju su pažįstamais, bet dažnai tėvai specialiai atvažiuoja iš Aradnykų manęs pasiimti ir nuvežti, o vėliau vėl grąžina į Punkską. Tai ne tik mano, bet ir jų didelis pasiaukojimas. Tėvai mane remia ne vien užtikrindami transportą. Kikbokso – gana brangus sportas. Klubas aprangos neduoda, tad šalną, pirštines, kojų apsaugas ar tvarsčius turime pirkti patys. Tiesa, laimėjusi čempionatą, dabar už treniruotes klube nebemoku.

Pirma iš kairės – Lena Leončikaitė

B. B.: Labai svarbu turėti tokį artimųjų palaikymą, tada ir motyvacija didesnė. Bet ar visada pavyksta išlaikyti entuziazmą?

L. L.: Būna dienų, kai visiškai nesinori niekur važiuoti, bet stengiuosi nepraleisti treniruočių, nebent sutrukdo liga. Iš tiesų šiam sportui reikia skirti daug laiko, todėl kitiems pomėgiams jo lieka mažiau. Bet dar spėju dalyvauti ir „Pašėsupių“ choro repeticijose, ir žaisti krepšinį. Laisvalaikiu mėgstu piešti ar skaityti knygas, klausytis muzikos.

B. B.: Papasakok daugiau apie patį sportą, apie savo discipliną.

L. L.: Yra įvairių kikbokso rūšių. Pastaruoju metu laimėjau Kick light disciplinoje. Čia kova vyksta ant specialaus kilimėlio (tatamio), kontaktas yra kontroliuojamas, o nokautai – draudžiami. Galima smūgiuoti kojomis į visus lygius (galvą, korpusą, kojas), tačiau technika turi būti tiksli, o ne maksimalios jėgos. Nuo to priklauso taškų kiekis, o žinoma – kuo dau-

giau taškų, tuo geresnis rezultatas.

B. B.: Ar teko patirti rimtų traumų? Tavo veidas labai dailus, būtų gaila, jei kas nors netyčia sulaužytų nosį...

L. L.: (šypsosi) Sumušimų išvengti yra sunku. O dėl savo nosies esu rami, nes jos sulaužyti beveik neįmanoma! (juokiasi) Pasirodo, turiu retą savybę – vietoj kaulo mano nosies karkasas yra tik kremzlinis, todėl jis itin atsparus lūžiams. Iš tiesų įvairiose varžybose ir pačiam

pasaulio čempionate esu mačiusi skaudžių traumų, bet pati rimtų sužeidimų kol kas išvengiau.

B. B.: Turbūt dėl to ir laimėjai – apsisaugojai nuo stiprių smūgių! Ar klube treniruojiesi tik su merginomis?

L. L.: Tik su merginomis kovojame varžybose, tačiau pačiose treniruotėse dažnai tenka grumtis su vaikinais. Mūsų klube merginų mažai, be to, dėl mano aukšto ūgio sunku rasti tinkamą partnerę. Vaikinai ant tatamio tikrai nesikėsina nuskriausti. Įdomu tai, kad pradžioje jie į mane žiūrėjo šiek tiek iš aukšto, nes aš buvau jaunesnė ir nepatyrusi. Tiesą sakant, tai mane užgrūdino ir dabar matau savo progresą – jie liko toje pačioje vietoje, o aš judu pirmyn (šypsosi).

B. B.: Lankai kovos menų treniruotes, taigi turi tam tikrą patirtį. Ar dėl to jautiesi saugesnė, tarkim, gatvėje? Jei pakliūtum į pavojingą situaciją, ar žinotum, kaip apsiginti?

L. L.: Žinoma, bet jei kas nors iš tikrųjų užpultų, pirmiausia tiesiog bėgčiau. Bėgimas yra pati efektyviausia savigyna (šypsosi).

B. B.: Kokių savybių labiausiai reikalauja kikbokso?

L. L.: Manau, ištvermės ir kantrybės. Tai nėra vien tik smūgiai – tai kūno lavinimas, jėgos ir taktikos derinys. Kikbokso labai sustiprina psichologiškai: tampa atsparesnis stresui, geriau susitvarkai su laiku. Tai individualus sportas, reikalaujantis sumanumo. Reikia strategiškai apgalvoti kiekvieną judesį, taupyti jėgas iki paskutinio raundo pabaigos. Tai galima palyginti su maratono bėgimu.

B. B.: Laimėjai Lenkijos čempionatą – ir kas toliau? Galbūt sieji savo ateitį su profesionaliu sportu kaip, tarkim, Lenkijos olimpinė vicečempionė (kilusi iš Seinų) Marija Andrejčyk (Maria Andrejczyk)?

L. L.: Kol kas ateities tik su kikboksu nesieju. Gaunu pasiūlymų mokytis karo mokykloje, nes daugelis kovotojų renka šį kelią, bet manęs tai nedomina. Noriu išlikti atvira įvairioms galimybėms ir nespausti savęs konkrečiais lūkesčiais. Kas bus, tas bus. Šiuo metu svarbiausia – pasiruošimas pasaulio čempionatui Italijoje. Lenkijos rinktinė kas mėnesį rinksis į stovyklą, kurios vyks toli nuo Aradnykų, tad laukia dar daugiau kelionių (šypsosi).

B. B.: Ką gi, belieka tik palinkėti Tau sėkmės Italijoje! Tegul vasara būna pergalinga!

L. L.: Ačiū! Tikiuosi, viskas pavyks ir galėsiu tinkamai pasirodyti varžybose, na, o po jų šiek tiek pailsėti.

B. B.: Ačiū už malonų pokalbį.

Tokio būdo dėlionė **MRF** MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Šaligatviais teka tirpstanti žiema. Aukštai spindinčios saulės blyksniai verčia akis prisimerkti. Susiraukęs veidas stengiasi atidžiai apžiūrėti perėjus teritoriją. O mažą, juk galima automobilio ir nepastebėti. Iškelta nosis pravažiuoja. Neaišku, ar mažos gyvenvietės varuotojas yra tavo pažįstamas. Jeigu nelinktelėjo galva, tai tikriausiai mažai turite bendro. Nei draugas, nei giminė. O gal tavęs net nepastebėjo, skubėdamas savo reikalais. Peršokęs šalto vandens balą, trauki skaityklos link. Akys atsimerkia, galva pakyla, ranka siekia pastato durų. Žinai, kad ten bus paprastai.

„O! Laba diena! Prašom, prašom“, – su plačia šypsena pasitinka Punsko bibliotekos darbuotoja Danutė. Kiek kartų čia beužeitum, tiek kartų net ir blogiausia nuotaika apsisiverčia šimtu aštuoniasdešimt laipsnių. Čia kvepia knygomis, kūną apgaubia maloni šiluma, nosį paglosto vešlių kambarinių

gėlių jaukumas. Čia pat prisėdame kamputyje susitikimams paruoštoje erdvėje. Negaliu patikėti, kaip šioje vietoje žmogui gali pasidaryti nepaprastai gera. Turbūt sukaupytų daiktų visuma sukuria tokią aurą, kad nori ar ne – imi ir atsipalaiduoji. Norisi atostogų. Punsko viešojoje bibliotekoje pasaulis atsiveria milijonais puslapių. Tik imk ir skaityk, o kelionės nesibaigs niekada.

Danutė užkaičia vandenį. Moters akys toliau šypsosi, nors pati sako, kad šioją tokį jaudulį jaučia. Prieš kelias dienas tarėmės susitikti prie puodelio kavos. Mat ji žinojo, kad renku medžiagą straipsniui. O būti pakalbintam „Aušrai“ ar, neduok Dieve, televizijai jau yra didelė atsakomybė prieš save ir kitus. Galvojama, kad jeigu ką ne taip pasakysime arba per drąsiai pasidalinsime savo nuomone, būsimė pirštais nubadyti. Danutei Vitkauskienei buvimas viešumoje nėra svetimas dalykas, o vis tiek susidūrimas su žiniasklaida pasėja jauduliuką. „Kąkada galvojau, kaip

bus, kai reikės stovėti šalia vyro, kuris šiame krašte daug veikia. Bijojau, bet jis man buvo didelė atrama, mokėjo mane nuraminti, labai gražiai įvesti į sferą, kur tiek metų dirbo.“ Sakyti, kad kardinaliai pasikeitusi Danutės gyvenimo aplinka padovanojo savimi pasitikinčio žmogaus šypseną, būtų nelabai tikslu. Ogi kažkada jos pabertos praeities nuotrupos užkabino šiam pokalbiui susitikti, nes moters patirtis tikrai neeilinė. Danutė yra kilusi iš daugiavaikės šeimos, kuri tikrai nepriminė plačiai suprantamos šeimos paveiklo. Galbūt dėl to paklausta, kodėl mes, tokie lyg paprasti žmonės, nepatyrę karo, bado ir maro, taip mažai šypsomės, kodėl mums taip sunku su šypsena ar maloniu veidu suteikti atsakymą, kodėl mes susigūžę bėgame nuo užduodamo klausimo, lyg jis kam nors gyvybę kainuotų, Danutė nesusimąsčiusi sako, kad geras gyvenimas ir bėgimas paskui pinigą žmogų labai suklaidina. Noras būti vienam už kitą geresniam nuveja į pilką aklagatvį. Užsirūstinę, dorybes pametę žmogus labai susipurvina paties ir kitų akivaizdoje. Ir kaip išlipti iš klampios pelkės, kai tiek blogio širdyje pasėta, tiek akmenų savo ir kitų kieme pristatyta? Pokario kartos mokėjo gyventi taip, kad užtikrintų šioją tokį gyvenimą savo šeimai, bet ir sunkioje kasdienybėje nepamirštų gražaus pasaulio spalvų: kalbančios gamtos, saulės šilumos ar tos paprastos, visus sopulius malšinančios dainos. Imkime ir prisiminkime, pavyzdžiui, kokiomis sąlygomis ir su kokiais dideliais norais mūsų krašte kūrėsi daug darbo ir pastangų reikalaujantys klijimo teatrai. Žmonės dieną dirvą versdami mokėsi ilgiausių vaidmenų! Ir jie vis tiek mokėjo šypsotis, maloniai

Iš kairės: Danutė, Vitas, Teresė, laikanti Romą, bei Onutė

Punsko bažnyčios aikštėje. Iš kairės: dėdė Antanas Cibulskas, Danutės mama, laikanti Danutę, o šalia mamos seserys Onutė su Terese ir mergaičių tėtė

„laba diena“ pasakyti. Danutė savo sūnui dažnai primena, kad dabartinis jų gyvenimas yra visavertis, jame nieko netrūksta: nei maisto, nei rūbų, nei stogo virš galvos. „Kartais reikia išvažiuoti ir pažiūrėti, kaip kitaip gali atrodyti buitį. Ir nustembi, kad gyvenant labai prastomis sąlygomis galima nuoširdžiai šypsotis, daryti malonius dalykus. O patikėk, mačiau, kaip nuostabiau mena kūriniai gimsta apšiupėjusiame mediniame namuke, kaip atrodo pilnos lentynos dviem eilėmis sustatytos vertingiausios lietuvių literatūros. Rodos, kad ten trūksta pačių būtiniausių dalykų, o žmogus mielai priima svečius, džiaugiasi, matydamas kitų veidus, ir šypsosi plačiausia šypsena. Jis tampa pavyzdžiu, kaip reikia mėgautis tuo, ką darai iš širdies.“ Ar tai reiškia, kad mums pritrūksta šypsenos, nes dirbame darbą, kuris neteikia malonumo? Ar tai reiškia, kad įsipynėme į bėgimo paskui pinigą tinklą ir sunku iš jo ištrukti, nes: dar truputį, dar užsidirbsiu ir paskui galėsiu išvažiuoti atostogų, pagaliau laiko skirti šeimai? O kas, jeigu tas „dar truputį“ per ilgai užsitęsia, per ilgai užlaiko darbe, per ilgai trunka „dar palauk“? Ir kas atsitinka, kai darbas nuo veido nukabina viską,

kas gražu, ir lieka tik ištuštėję kiemai, prabangūs automobiliai, patogūs, dideli namai?

Daugiavaikės šeimos, iš kurios kilusi Danutė, kūrimasis Vilkapėdžiuose nebuvo toks jau paprastas. Iš žemės ūkio reikėjo išmaitinti šešis vaikus: Teresę (g. 1964), Onutę (g. 1967), Danutę (g. 1969), Vitą (g. 1973), Romą (g. 1976) ir Jurgį (g. 1983). Tačiau Danutė neatsimena, kad tėvai būtų kalbėję apie kokius nors sunkumus dėl didelės šeimos poreikių. Ir pati, prisimindama vaikystę, teigia nejautusi vargo ar nepritekliaus. Jos tėtis visada dirbo taip, kad nei vienam nieko netrūktų, o ūkis tik augtų ir būtų kuo pažangesnis. Neretai pats duodavo kitiems gerų patarimų, kokią mašiną ar automobilį nusipirkti. Beje, kalbant apie automobilį, tai jį įsigijo gana anksti. Jo visur reikėjo. Šeimoje augo trys neprisigirdintys vaikai: Teresė, Onutė ir Romas. Danutė buvo tas šeimos žmogus, kuris geriausiai mokėjo gestų kalbą, galintis laisvai susikalbėti su sesėmis ir broliu. Teresė, anot Danutės, neblogai kalbėjo ir be gestų kalbos, kadangi ji puikiai gaudė žodžius iš lūpų, tad ir tėvams nebuvo sunku ją suprasti. Visi jie mokėsi Olecke, kur veikė Mokslo ir ugdymo

centras specialiųjų poreikių vaikams, suteikiantis švietimo galimybes ir apgyvendinimą bendrabutyje. Danutė prisimena, kaip traukiniu vykdavo jų aplankyti, ir šypsodamasi atvirauja, jog net šiek tiek jiems pavydėdavo labai gerų mokymosi ir gyvenimo sąlygų, kokių ji neturėjo kaimo mokyklose (mokėsi net keturiose: Naviškyuose, Žvikeliuose, Vidugiriuose ir Krasnave).

Klausantis Danutės, natūraliai vienas paskui kitą kilo klausimai: ar ji jautėsi nepatogiai prieš kitus dėl to, kad jos seserys ir brolis neprisigirdi? Ar jos šeimai tai buvo problema? Pasirodo, ne, ir net viso to problema nepavadintų. „Gyveni aplinkoj, kur tokie gyvenimo iššūkiai yra normalūs dalykas. Mes nebuvom kokia nuskriausta šeima. Mes tokie buvom, kokių pasaulyje yra daug, ir kažkaip nesistebėjom. Gyvenom normaliai ir neslėpėm tiesos, kad mūsų šeimoje yra taip, o ne kitaip. Atsimenu, kad anksčiau sutikdavau šeimas, kur vaikų su negalia tėvai niekur neleidavo ir net slėpdavo nuo kitų. Mano tėvai darė priešingai. Neslėpė ir atvirai kalbėjo apie neprisigirdinčius vaikus.“

Danutės pasakojimai apie seses ir brolių numarginti didele šiluma ir paprastumu. Visi jie užaugo savarankiški žmonės, o Teresė, anot Danutės, visus viršijo savo beprotišku darbštumu. Jos šeima jai buvo ir liko pavyzdys, kad negalia tikrai nėra pasaulio pabaiga ir nuo to neturi (ir negali) nukentėti žmogaus pasaulėžiūra. Juk gyvenimas nuolat žeria iššūkius. Vieniems tokius, kitiems kitokius, tačiau, kaip Danutė sako, visada galima rasti kokią nors sprendimą. Reikia tik norėti, nenuleisti rankų ir iš visa ko ištraukti teigiamus dalykus, rasti vietos gerumui, džiaugsmui ir savo pomėgiams. Galiausiai susidėlioti prioritetus.

Puodelis ištuštėja. Užsirašo paskutinė mintis. Tiek (ne)daug trūksta iki šilumos. Taigi viskas dėliojasi mūsų galvose.

Juozas Šibaila – tarpukario kaimo mokytojas, gyvenimo atvestas į partizanų gretas

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Juozas Šibaila tarpukariu – mokytojas, šaulys ir jaunalietuvis, aplink kurį sukdavosi mokiniai ir didžioji dalis kultūrinio provincijos gyvenimo. Vėliau – šeimos netekęs 1941-ųjų birželio sukilėlis. Galiausiai partizanų vadas, vienas iš Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos signatarų, kartais pavadinamas laisvės kovų ideologu.

J. Šibailos gyvenimo pasakojimas suteikia galimybę į lūžinius XX a. vidurio Lietuvos istorijos įvykius pažvelgti iš artimos, asmeninės perspektyvos, o pokario partizanų karą pažinti ne vien kaip herojišką karinį pasipriešinimą okupantui, bet ir kaip įvairialypę rezistenciją, kurioje šalia ginklų tauškėjo ir rašomosios mašinėlės bei šiugždėjo antisovietinės spaudos lapai.

Kas tarpukario kaimo mokytoją atvedė į partizanų gretas? Koks buvo jo, kovotojo, kelias? Kokia buvo J. Šibailos siūloma ir įsivaizduojama laisvės kovų ideologija? Apie tai Lietuvos nacionaliniame muziejuje paskaitą skaitė doktorantė Enrika Kripienė.

Būsimo partizano gyvenimo linija prasideda XIX a. pabaigoje šalia Marcinkonių, kur gyveno jo tėvai Ona Bingelytė ir Tomas Šibaila. Ona – pribuvėja, taip pat kepdavusi bandeles ir jas pardavinėdavusi. Tėvas supirkdavo uogas, riešutus, juos veždavo į Lenkiją, iš čia parsiveždavo namų apyvokos daiktų, kuriuos parduodavo Lietuvoje.

Taip pora prasigyvena, Vadėnuose

nusiperka žemės ir pradeda kurti ūkėlį. Čia 1905 m. kovo 18 d., Juozapinių išvakarėse, gimsta sūnus, kuris ir pavadinamas Juozapu, tačiau visą gyvenimą prisistatydavęs Juozu. Svarbu paminėti, kad Šibailos išmokslo visus savo keturis vaikus – ne tik sūnus, bet ir dukrą.

1921 m. Alytuje Juozas įstoja į mokytojų kursus. Juos baigus tenka dirbti labai sunkiomis sąlygomis – valstybės kūrimosi pradžioje stigo lėšų. Štai pirmojoje jo darbo vietoje, Jiezno pradinėje mokykloje, į kurią J. Šibaila paskiriamas žiemą, nebuvo dalies langų, durų, kaminuose užsidegdavo suodžiai, krosnyse stigo durelių. Jis pasiprašo esant galimybei perkelti kitur – taip nuo 1923 m. pradeda dirbti Ryliškių kaime, Merkinės valsčiuje. Tačiau pasikeičia reikalavimai mokytojams, tad Juozas įstoja į mokytojų kursus Aukštadvaryje, kur mokosi dvejus metus.

Po to J. Šibaila perkeltas dirbti į Pasodos kaimą Ukmergės apskrityje. Savo atsiminimuose pasakoja, kad su vaikais rasdavo bendrą kalbą, suorganizuodavo daug veiklos – rengdavo vaidinimus, būrelius.

Švietimo aktualijomis jis gyveno ir namuose, mat 1928 m. veda Oną Augustinaitę – taip pat mokytoją. Po poros metų Juozas persikelia pas Oną į Panoterių kaimą. Nuo to laiko, iki išskyrė režimas, jiedu mokytojaudavo kartu. Šibailų šeima – šviesuoliai, aukoję Ukmergės miesto literatūriniam fondui ir iš savo algos rėmę neturtingus gabius mokinius.

Pora augina tris 1930–1935 m. gimusius sūnus, tačiau laidoja ankstyvoje vaikystėje mirusią dukrą.

Juozas rasdavo laiko ir Šaulių sąjungai, skautams, jaunimui rengė Tautinio jaunimo sąjungos „Jaunoji Lietuva“ susirinkimus: taip pritraukdavo jaunos žmones ir skleidė meilę tėvynei, be to, tai buvo ir į sportą orientuota organizacija. J. Šibaila taip pat šoko tautinius šokius ir kitus instruktavo, kaip tai daryti.

Žinoma, kad priklausė pagrindinei antismetoninei draugijai „Geležinis vilkas“. Tačiau, kaip atkreipė dėmesį E. Kripienė, esama dokumentų, kad jis norėjo stoti ir į Tautininkų partiją, todėl iki galo J. Šibailos politinės preferencijos neaiškios. Sovietai dokumentuose rašo, kad jis buvo tarpukario Lietuvos žvalgybos agentas. To patvirtinti negalima, tačiau, pasak E. Kripienės, J. Šibailos aplinkoje iš tiesų buvę Lietuvos saugumui dirbusių asmenų.

Panoterius jis palieka neapsikentus konflikto su kitais mokytojais tautininkais – J. Šibaila buvo įsitikinęs, kad jų elgesys kenkia mokytojo autoritetui.

Lietuvą okupavę sovietai J. Šibailą greitai identifیکavo kaip jiems nepalankų elementą. Dar 1940 m. pabaigoje jis iškviečiamas apklausai. Nors ji nebuvo maloni, tačiau tąkart Juozą paleidžia. Vis dėlto 1941 m. birželio 13 d. pasirašomas nutarimas ištremti visą Šibailų šeimą. Atsitiktinumas ar ne, tačiau atvykę išvežti šeimos pareigūnai namuose rado tik Oną

Šibailienę ir tris vaikus. Ji paaiškino, kad vyras išėjo vakare žvejoti ir negrįžo. Nepaisant nieko, Ona su vaikais buvo išvežta į Altajaus kraštą ir niekada su Juozu nebepasimatė. Kaip sakė E. Kripienė, pats J. Šibaila tremties išvengė, kurį laiką slapstėsi miške, yra pasakojimų, kad slapstėsi ginkluotas.

Po kelių savaičių Lietuvoje prasidėdavo sovietų ir vokiečių karas, keičiasi okupantas – sovietus stumia vokiečių kariuomenė. Ukmergės apskritis – ribinė, ji buvo viena labiausiai nukentėjusių nuo pirmųjų sovietinių trėmimų, todėl čia gausūs 1941-ųjų birželio sukilėlių būriai. Nenuostabu, kad prie jų prisijungia J. Šibaila. Jis formaliai nebuvo sukilėlių vadas, tačiau apklaustieji jį įvardija kaip vieną vadovavusių asmenų.

„Jis tikrai turėjo žodį“, – patikino E. Kripienė ir pateikė pavyzdį. Viena pirmųjų Balninkų sukilėlių baudžiamųjų akcijų Valų miške – sušaudyta 12 komunistų. Tačiau vienas asmuo, Nikodemus Šaduikis, buvo paleistas. Šis pasakojo, kad jį tardė J. Šibaila. Ironiška tai, kad N. Šaduikis buvęs tarp tų, kurie atėjo suimti tremčiai Šibailų šeimos.

Sovietinio tardymo bylų medžiagoje randama liudijimų, kad Ukmergės apskrities policijai Balninkų sukilėliams nurodžius surinkti visus Balninkų žydus ir juos pristatyti į Ukmergę, iš kur jie buvo konvojuojami ir šaudomi, vežime su žydais matė ir J. Šibailą. Kitas asmuo liudijo prie valsčiaus įstaigos matęs į didelę grupę suvartus žydus, kuriuos saugojo ginkluoti sukilėliai. Tarp jų – ir J. Šibaila. Šie jo portreto potėpiai palieka neatsakytų klausimų.

Pasibaigus sukilimui 1943 m. J. Šibaila grįžta mokytojauti į Balninkų pradžios mokyklą. O 1944 m. į Lietuvą vėl įžengus sovietams Juozas pasitraukia į partizanus. Viena tokio sprendimo priežasčių – aiškus suvokimas, kad nepasitraukęs

į pagrindį bus okupantų taikiklyje.

Diedukas – pasirenka tokį slapyvardį. O E. Kripienė tik patvirtina, kad jis toks ir buvo: prie įprastų ūsų užsiauginęs vešlią barzdą, neaukšto ūgio, pilnesnio sudėjimo. Be to, gerokai vyresnio amžiaus nei kiti partizanai. Pasakojama, kad pradžioje vengdavo rengtis kario drabužiais – jei oras leisdavo, avėdavo vyžomis, susijuosdavo virve. „Tikras diedukas“, – sakė doktorantė.

Beje, jau 1944 m. pabaigoje sovietiniuose dokumentuose kalbama, kad jis vadovauja iki 50 rezistentų grupei. Vis dėlto į antpuolius neidavo, daugiausia su dokumentais dirbdavo štabe. Taip pat turėjo didelį autoritetą tarp bendražygių. Viename laiškų pažįstamam mokytojui jis rašo: „Manęs klausio ne už gražius žodžius <...> bet daugiausia už kietus žodžius, tokius veiksmus. <...> treči metai aš negirdėjau, kad iš manęs būtų išsprūdęs atsiprašymas.“ Tačiau E. Kripienė svarsto, jog toks įvaizdis – ne visai teisingas, mat dalis ryšininkų jį atsimena šiltai, o ir pats Diedukas laiškuose jas vadina „dukrelėmis“, „anūkėlėmis“.

1948 m. vasarą Vakarų Lietuvos partizanų srityje buvęs Jonas Žemaitis atgaivino partizanų centralizacijos ir vyriausiosios vadovybės kūrimo idėją. Šiuo klausimu posėdžiavę Rytų Lietuvos partizanų vadai savo atstovais į vadovybę paskyrė srities vadą Joną Kimštą-Žalgirį ir J. Šibailą-Dieduką. Šis tuo metu jau buvo prastos sveikatos: nuolat skaudėjo kojas, jam eiti buvo sunku, o eiti reikėjo toli – iki pat Radviliškio. Nepaisant to, Juozui ši pareiga buvo patikėta: juk jis – autoritetą turėjęs intelektualas. Vėlyvą rudenį J. Šibaila pasiekia J. Žemaitį. Porą savaičių jiedu gyvena viename bunkeryje netoli Radviliškio geležinkelio stoties.

J. Šibaila pasikeičia slapyvardį į Merainį, kas reiškė Merkinės ainį. „Tai – duoklė gimtosioms vietoms,

– paaiškino E. Kripienė. – Nors slapyvardžiai dažnai kartojami, antro Merainio nepavyko atrasti.“

Tuo laikotarpiu vyksta paruošiamasis vyriausiosios vadovybės kūrimo darbas. 1949 m. beveik mėnesį trunka partizanų vadų susitikimas, kur J. Šibaila kalba partizaniškos ideologijos klausimais, kiek prisideda prie pačios deklaracijos galutinio teksto suredagavimo, vienbalsiai paskiriamas visuomeninės dalies viršininku. Jam patikima leisti oficiozą „Prie rymančio Rūpintojėlio“.

„J. Šibaila dirbo produktyviai, tačiau kiek oficiozas turėjo realios reikšmės judėjimui – klausimas: judėjimas, pasiekęs savo aukščiausią tašką, geso“, – minėjo doktorantė.

Iš viso išėjo 23 „Prie rymančio Rūpintojėlio“ numeriai. Įdomu, kad daug kalbėjęs apie religijos svarbą J. Šibaila dėl tokio oficiozo pavadinimo sulaukė partizanų pasipriešinimo. „Juk mes nerymome prie kelio“, – sakė jie. Tačiau Šibaila šiuo klausimu buvo nepajudinamas.

1951 m. J. Žemaitis Merainiui pasiūlo judėti į Rytų sritį ir taip gelbėti padėtį – ten labai prastai su ryšiais. Pamažu J. Šibaila persikelia į Rytų Lietuvą.

1952 m. vasaros pabaigoje suimamas J. Kimštas-Žalgiris, po baisių tardymų jis užverbuojamas ir tampa agentu Jurginu. Būtent per jį stengiamasi sumedžioti J. Šibailą. Tačiau lemtingu tapo kito partizano – Vinco Navarausko-Dobilo areštas 1953-ųjų vasarį. Šis tardomas pasako, kad Ramygalos apylinkėse, Dovydų miške, yra bunkeris. Karinės operacijos metu nukaunami du partizanai: bunkeryje rasti dokumentai patvirtina, o J. Kimštas juos identifikuoja kaip J. Šibailą ir jo adjutantą Povilą Žilį-Audrūną.

J. Šibailos kūnas iki šiol nerastas, tačiau greta žmonos, kuri palaidota Panevėžyje, paliktas tuščias kapas.

Krasnavas – dvaras, kaimas ir valsčius tarpukariu

JANINA MACUKONIENĖ

Pats Krasnavo pavadinimas labai dera prie mūsų krašto baltiškos kilmės vietovardžių. Kaip ir kiti su šaknimi *kras-* (Krasnapolis, Krasnagrūda), jis slaviškos kilmės (krasny – raudonas, krasivyy – gražus). Anksčiau, iki 1644 m., ši vietovė vadinosi Padusė (lenkiškuose šaltiniuose užrašyta Podusie). Senasis pavadinimas kilęs nuo Dusės upės, kuri išteka iš Krasnavo pelkių, įteka į Galadusio ežerą ir iš jo toliau teka Dusnyčios laukais iki Alno ežero. Ši upė, davusi vardą taip pat Dusnyčios kaimui, dabar gerokai apnykusi, o po melioracijos Krasnave ir Burbiškiuose turbūt tapatinama su melioraciniu grioviu. Upės atkarpą nuo Galadusio iki Alno geodezijos darbuotojai ne taip seniai pavadino Łączna (jungia du ežerus), o senąjį pavadinimą galima rasti tik prieškariniuose žemėlapiuose.

KRASNAVO DVARO IR PALIVARKO SAVININKAI

Pagal J. Visnioveckio (J. Wiśniowiecki) pateiktus duomenis („Materiały do dziejów ziemi sejneńskiej“), dar prieš 1644 m. starosta Vladislovas Naruševičius, karaliaus dvariškis, vietoje Padusės bajorkaimio (lenk. zaścianek) įkūrė Krasnavo dvarą ir palivarką. Tame pačiame šaltinyje teigiama, kad 1644 m. minėto starostos prašymu Krasnavo dvaras su kaimais Radziszyno (turbūt Radžiūčiai), Burbin (turbūt Burbiškiai), Jodele (turbūt Juodeliškė) ir Rynkožery (tikriausiai Rimkežeriai) buvo išskirtas iš karališkųjų valdų ir perduotas valdyti iki gyvos galvos Kristupui Vitanovskiui bei jo žmonai Cecilijai (Močiulskytei). Kaip atskira nuoma šios valdos neišsilaikė

ir grįžo į Lazdijų starostiją, bet po kiek laiko tapo atskira nuoma su kaimais, esančiais į šiaurę nuo Galadusio ežero. Apie tai, kad Krasnavas išlikęs kaip dvaras, šaltinių neaptikta, tačiau yra žinių, kad ten buvęs palivarkas, kuriame, pagal J. Vainos surinktus pasakojimus, dalis Vidugirių kaimo atlikdavo baudžiavą. Iš K. Leončiko surinktų dokumentų, tyrinėjant Dusnyčios praeitį, sužinome, kad kaimai, kurie anksčiau buvo išvardyti kaip 1644 m. priklausę Krasnavo dvarui (Radžiūčiai, Burbiškiai, Juodeliškė, Rimkežeriai), taip pat Jonaraisčio, Dusnyčios ir naujai įkurto Juzefovo palivarkai 1815 m. priklausė dideliame Dumblio dvarui, kurio visos valdos buvusios Lazdijų starostijoje. Keista, kad tame šaltinyje nepaminėtas Krasnavas, kur tuo metu buvo palivarkas,

nors jis geografiškai ir istoriškai buvo labai susijęs su minėtomis vietovėmis. (O gal Padusė, tapus Krasnavu, kuriam laikui vėl pakeitė pavadinimą į Juzefovą?) Dar vienas 1861 m. dokumentas byloja, kad tada Burbiškių ir Radžiūčių kaimų daržininkai priklausė Jonaraisčio dvarui. „Dvaro“ ir „palivarko“ sąvokos, matyt, kartais buvo vartojamos sinonimiškai.

Po karų su Švedija ir 1710–1711 m. maro, kai mirtis išskynė daug taip pat šio krašto gyventojų ir ištisos gyvenvietės ištūstėjo, suintensyvėjo kolonizacija. Kaip teigiama B. Kviklio leidinyje „Mūsų

Buvęs Krasnavo valsčiaus pastatas Galiniuose nuo kelio pusės. 2013 m.

Troba Burbiškiuose

Lietuva“, Motiejus Eismontas (rusų gubernatorius) įkūrė nemažai kaimų, skirtų rusams sentikiams. Tie kaimai įkurti visų pirma šiauriniame Augustavo girios pakrastyje. Tačiau šis žemvaldys 1785 m. iš Tomo Masalskio nusipirkęs Stabingio valdas, pastatęs Žagarių bažnytelę, gyvena kurį laiką Krasnagrūdės dvare ir turbūt apgyvendino kažkiek lenkų ar rusų tautybės žmonių taip pat Krasnavo palivarke bei aplinkinėse vietovėse. Įdomu, kad K. Leončiko pateiktame 1846 m. Dusnyčios bažorų ir verslų užsiimančių gyventojų sąrašė randame dvi Eismontų pavardes: Eysymont Jerzy, Eysymont Wincenty. Galbūt tai gyvenusio Krasnagrūdės dvare gubernatoriaus Motiejaus Eismonto palikuonys.

Kai po 1815 m. mūsų kraštas atiteko priklausomai nuo Rusijos Lenkijos karalystei, dalis buvusių karališkųjų valdų perduota kaip nuoma nusipelnusiems rusų ir lenkų kariškiams bei didžiūnams. Krasnavo palivarkas 1816–1827 m. perėjo į Michalo Jasinskio (Michał Jasiński) rankas. Po pralaimėto 1831 metų sukilimo, su-

intensyvėjus rusifikacijai, buvusios karališkosios valdos buvo perduodamos Rusijai nusipelnusiems veikėjams. Kam atiteko Krasnavo dvaras ar palivarkas, aiškaus atsakymo nėra. Žinia, kad 1868 m., galutinai panaikinus baudžiavą, jis tapo Skobielevo nuosavybe. Pagal carinės Rusijos administracijos 1901 m. paruoštą gyventojų surašymą („Spiski naselennych mest suvalskaj gubernii“, pateikta „Suvalkiečio“ 2022 m. 3 nr. 14–16 p.), Krasnavo dvare tada buvę 30 gyventojų: 17 lietuvių, 5 lenkai ir 8 žydai (tautybė nustatyta pagal namuose vartojamą kalbą). Tarp paminėtos 71 vietovės, priklausiusios Krasnavo valsčiui, nėra nei Krasnavo kaimo, nei palivarko. (Matyti, kad beveik visi buvę palivarkai tame sąrašė pavadinti dvarais.) Kaip teigiama J. Vainos knygoje („Nuo Punsko iki Seinų“, t. II, p. 150–151), 1920 m. Krasnavo dvarelyje jau nebuvo šeimininko, todėl jis išparceliuotas. „Sklypus gavo daugiausia POW organizacijos nariai, tarp jų ir iš Lazdijų pabėgę, nes jiems tenai nepavyko suorganizuoti sukilimo. Didžiausias sklypas

atiteko Šiškauskui, kurį išrinkus viršaičiu į Krasnavą buvo perkelta ir valsčiaus raštinė.“

KRASNAVO VALSČIUS

1845 m. Krasnavas tampa administraciniu vienetu. Tada iš Mockavos ekonomijos išskirtos vyriausybės Krasnavo valdos, kurias sudarė 2 miestai (Punksas ir Seinai), 38 kaimai ir 7 palivarkai (Krasnavo, Pelelių, Paliūnų, Šaltėnų, Zabariškių, Miklausės ir Korkiškių). Tai ir buvo ilgai veikusio Krasnavo valsčiaus užuomazga.

Daug apie Krasnavo valsčiaus veiklą „Suvalkietyje“ rašė Kostas Leončikas. Jis išstudijavęs Suvalkų valstybiniame archyve esančius dokumentus ir kitus šaltinius.

Straipsnius rasime net devyniuose „Suvalkiečio“ numeriuose (nuo 2020 m. 1 nr.). Čia pateikta labai įdomi ir vertinga medžiaga apie šio valsčiaus veiklą iki 1920 m., tuomet, kai dabartinės sienos su Lietuva nebuvo, o Krasnavo valsčiui priklausė ne tik dauguma dabartinių lietuviškų mūsų krašto kaimų, bet ir šiuo metu Lietuvoje esančios vietovės: Žemaitkiemis, Buniškiai, Aukštakalnis, Vieštartai, Dumbliis ir kt. Iki to laiko pati Krasnavo valsčiaus įstaiga buvo ne Krasnave, bet Galiniuose. Tik tada, kai šią vietovę atskyrė siena, administracinis centras perkeltas į Krasnavo galbūt buvusio dvaro pastatus. Anksčiau, kol dar ten nesurasta vietos, vaito būstinė kurį laiką buvo įsikūrusi Rimkežeriuose (įdomu būtų sužinoti tikslią vietą). Tarpukario pradžioje Krasnave įkurta ir policijos nuovada, kurioje dirbantys pareigūnai labai apkartindavo šio valsčiaus lietuvių gyvenimą.

KRASNAVO VALSČIAUS GYVENTOJAI TARPUKARIU

Tuo metu, kai mūsų kraštas atsidarė Lenkijos valstybėje, Krasnovo valsčiaus ribos kažkiek susiaurėjo. Dalis kaimų liko už valstybinės sienos, turbūt tik vienas perėjo į Krasnapolio valsčių (Klevai). Dauguma lietuviškų kaimų ir toliau pasiliko Krasnovo valsčiuje, kuris gyvavo ir po II pasaulinio karo, net iki 1954 m. Įdomu palyginti 1901 metų (kai buvome priklausomi nuo carinės Rusijos) statistikos duomenis, bylojančius apie mūsų krašto valsčių gyventojų tautinę sudėtį (jie pateikti Sankt Peterburge išleistame, A. E. Volterio sudarytame leidinyje „Suvalkų gubernijos gyvenamųjų vietovių sąrašas. Istorinė-geografinė šalies medžiaga“), su 20 metų vėliau Lenkijos vyriausybės paskelbtais duomenimis. Taigi 1901 m. Krasnovo valsčiui priklausė 71 vietovė (kaimai, dvarai, gyvenvietės), kur gyveno 8067 žmonės, tarp jų 18 baltarusių, 296 žydai, 179 lenkai, 291 vokiečiai ir 7283 lietuviai, kurie sudarė 90 % visų gyventojų. Pagal tą patį šaltinį, Seivų valsčiaus 53-uose kaimuose, dvaruose, gyvenvietėse gyveno 7731 žmogus, lietuvių – 3456 (44,7 %), Krasnapolio valsčiaus kaimuose, dvaruose ir gyvenvietėse 7307 žmonės, tarp jų 76 (1,04 %) lietuviai, Berznyko valsčiaus 69-uose kaimuose, dvaruose ir gyvenvietėse – 8301 žmogus, tarp jų 4118 (49,6 %) lietuvių. 1921 m. Lenkijos valstybėje tie patys mūsų krašte gyvenantys lietuviai jau buvo visai kitaip suskaičiuoti: „1921 rugsėjo 30 d. Lenkų vyriausybė darė visuotinį gyventojų sąrašą savo valdomuose plotuose, išskyrus „Vidurinę Lietuvą“, ir sužymėjo lietuvių: 1. Seinų ir Suvalkų apskrityje 5.761 (Suvalkuose 21, Seinuose 112, Andriejavo valsčiuje 712, Beržininko valsčiuje 491, Kadariškių valsčiuje 88, Krasnapolio valsčiuje 654, Krasnovo valsčiuje

1.931, Seivų valsč. 1.689, Zabariškių valsč. 2.557) [...]“ („Vilniaus golgota“, p. 131).

Tiksliau palyginti šiuos skaičavimus būtų sudėtinga, nes kažkiek kitoks administracinis padalijimas buvo carinės Rusijos valstybėje ir kitoks Lenkijoje, tačiau stebėdami tik Berznyko ir Krasnovo valsčių pakitimus matome, kad lietuvių per 20 metų „sumažėjo“ bemaž dešimt kartų. Natūraliai jų galėjo tik padaugėti, taigi šis skaičiavimas nieko bendro neturi su matematika. Tai tik melaginga propaganda, su kuria tarpukariu mūsų krašto lietuviai turėjo susidurti labai dažnai.

„- 1931 gruodžio 15 d. Paliūnų kaimo gyventojus surašinėti žmonės pasiūlė lietuviškos mokyklos mokytoją Vincą Vaicekuską. Valdžia to kaimo gyventojus surašinėti paskyrė Krasnovo valsčiaus sekretorių. Surrašinėjant gyventojus jis nežymėjo tautybės. Žmonėms reikalaujant, sakė, kad tai savaime aišku. Dalis gyventojų, kurių tautybė nebuvo nurodyta, atsisakė pasirašyti surašinėjimo lapus. Pasitelkta policija priverstė žmones tuos lapus pasirašyti. Gyventojų tautybė taip ir liko nenurodyta“ (ten pat, p. 1117).

KRASNAVO VALSČIAUS VADOVAI IR TARYBA

Tarpukario Lenkijos valstybė oficialiai laikė save demokratiška ir suteikiančia visas teises tautinėms mažumoms. Valsčiuose buvo visų gyventojų renkama taryba ir viršaitis. Kaip atrodė tie „demokratiški“ rinkimai Krasnovo valsčiuje, kur absoliučią daugumą sudarė lietuviai, iliustruoja įrašai, aptikti „Vilniaus golgotoje“:

„- 1927 birželio 28 d. Krasnave į valsčiaus tarybą išrinkti visi 12 lietuvių, bet lenkų apskrities viršininkas (starosta) vietoj 4 lietuvių įspaudė 4 lenkus: 8 lietuviai, 4 lenkai („Vilniaus golgota“, p. 467).

- 1927 liepos 2 d. Krasnave Seinų apskrities lenkų viršininkas (starosta) išrinktą vaitą Juozą Nevulį pastatė vaito pavaduotoju, o buvusį vaitą, naujai neišrinktą, „lenką“ Rėkutį – vaitu (ten pat, p. 473).

- 1934 vasario 7 d. Įvyko rinkimai į Krasnovo valsčiaus tarybą. Valdžia lietuviams neleido iškelti atskiro sąrašo. Be to, ir lietuviams palankiausias ketvirtas sąrašas nebuvo priimtas. Todėl į Krasnovo valsčiaus tarybą tepateko 5 lietuviai (ten pat, p. 1540).

- 1928 vasario 27 d. Į Seivų valsčių lenkų vyriausybė sušaukė Seivų ir Krasnovo valsčių seniūnus, kuriems Seinų apskrities lenkų starosta įsakė raginti savo sodžius dalyvauti rinkimuose į Varšuvos seimą ir rinkti pilsudskininkus (ten pat, p. 560).

- 1939 kovo 14 d. Krasnovo valsčius. Įvyko rinkimai į valsčiaus tarybą. Tarp 12 išrinktų narių pateko 7 lietuviai (ten pat, p. 2894).“

Ne visų tarpukariu dirbusių Krasnovo valsčiaus viršaičių pavardes pagal turimus šaltinius galima nustatyti. Be anksčiau paminėtų, turime įrašą apie buvusį viršaitį, kilusį turbūt iš Bubelių, Joną Vaitulionį. Galbūt jis ėjo viršaičio pareigas jau nuo 1914 m. (dar 1913 m. viršaitis buvo Juzefas Turczynovičius – Józef Turczynowicz) ir tikrai ne ilgiau kaip iki 1927 m., nes tais metais Vaitulionis su kitais buvo įkalintas už lietuvišką veiklą: „1934 birželio 10 d. Bubeliuose mirė buvęs ilgametis Krasnovo valsčiaus viršaitis Jonas Vaitulionis. Velionis dar carinės Rusijos valdymo metais buvo lietuviškų visuomeninių organizacijų narys. 1927 m. buvo kalintas Suvalkų kalėjime“ (ten pat, p. 1635).

Valsčiaus viršaičio įgaliojimai tarpukario Lenkijoje buvo tikrai dideli. Jis priimdavo sprendimus, kurie darė įtaką gyventojų ekonominei būklei, švietimui, kultūrai, visuomeniniam gyvenimui. Jis „sprendė“ taip pat, kokios tautybės yra jam

Margintos molio tvarto sienos Burbiškiuose

pavaldūs gyventojai: „1937 rugsėjo 2 d. Lenkų švietimo valdžios įsakymu lietuvių tėvai, norintys savo vaikus leisti į lietuvių gimnaziją, turi gauti valsčiaus viršaičio ar miesto magistrato pažymėjimą, kad jų vaikai yra lietuvių tautybės. Bubelių kaimo gyventojas lietuvis J. Žukauskas, norėdamas savo vaikus mokyti Vilniuje, Vytauto Didžiojo gimnazijoje, kreipėsi į Krasnavo valsčiaus viršaitį išduoti jiems pažymėjimą, kad jo vaikai yra lietuvių tautybės. Bet tokio pažymėjimo negavo. Valsčiaus valdyboje jam atsisakė paaiškinti, kodėl prašomas pažymėjimas neišduotas“ (ten pat, p. 2510).

Taip pat pasielgta su Lapukavo kaimo gyventoju, lietuviu Pauliukoniu, kuris norėdamas savo vaikus siųsti į Vytauto Didžiojo gimnaziją kreipėsi į Krasnapolio valsčiaus viršaitį.

ŠVIETIMAS IR KULTŪRINĖ VEIKLA KRASNAVO VALSČIUJE

Mūsų krašto ūkininkai siekė savo vaikams išsilavinimo ir labai norėjo, kad jie mokytųsi gimtąją kalbą. Vilniuje esančią lietuvišką Vytauto Didžiojo gimnaziją kai kuriems

mūsų kraštiečiams pavyko baigti, tačiau tiems, kurie bandė įstoti po 1936-ųjų, buvo daromos didžiulės kliūtys (apie tai byloja anksčiau pateikta citata). Nedavė rezultatų taip pat didžiausios pastangos įkurti pagrindines privačias lietuviškas mokyklas, kurios būtų išlaikomos savomis lėšomis. Stengtasi panaikinti kaimuose tas mokyklas, kur buvo lietuviška aplinka: „1929/1930 mokslo metams Burbiškių valdinę mokyklą perkėlė į Krasnavo dvarą, kuriame tebebuvo 9 mokyklinio amžiaus vaikai, o Burbiškiuose – 57. Kadangi daugeliui sodžiaus ūkininkų vaikų iki Krasnavo dvaro buvo toliau negu 3 km., o įstatymas reikalavo, kad iki pradinės mokyklos būtų ne daugiau kaip 3 km., ūkininkai vaikų į tą mokyklą neleido. Už neleidimą vaikų į mokyklą tėvai nubausiti sumokėti baudas po 20 zl už kiekvieną tos mokyklos nelankantį vaiką“ (ten pat, p. 786).

Lietuvių lankomose valdiškose mūsų krašto mokyklose stengtasi visiškai panaikinti net ir neprivalomą lietuvių kalbos mokymą, specialiai šiuo tikslu įdarbinant lietuvių kalbos nemokančius mokytojus:

„- 1931 rugsėjo 1 d. Krasnavo

valsčiuje prasidėjus 1931/1932 mokslo metams, Bubelių, Burbiškių, Krasnavo ir Vidugirių valdinėse mokyklose, kurių didžioji dauguma – lietuvių vaikai, gimtoji kalba nedėstoma (ten pat, p. 1073).

- 1936 rugsėjo 10 d. Krasnavo valdinėje mokykloje, prasidėjus 1936/1937 mokslo metams, iki lapkričio 10 nebuvo lietuvių kalbos pamokų. Pati mokytoja lietuviškai nemokėjo. Toje mokykloje daugiau negu pusė mokinių buvo lietuviškai kalbančių šeimų vaikai (ten pat, p. 2311).“

Apie lietuvių mokinių situaciją Krasnavo mokykloje po 1937-ųjų žinau taip pat iš ją tada lankiusios mano mamos

pasakojimų. Mokytoja kalbėjo tik lenkiškai, lietuviškai nesuprato, o dauguma mokinių iš Rimkežerių ir kitų aplinkinių kaimų nesuprato lenkiškai. Gelbėjo Krasnavo policininkų vaikai, kurie išversdavo mokytojos paliepimus ir padėdavo susikalbėti. Apskritai mokykloje mokančių lenkų kalbą mokinių, pagal mamos pasakojimą, tada buvo tik keletas.

Išsiilgę rašto savo gimtąją kalbą, kurio nebuvo mokykloje, Krasnavo valsčiaus gyventojai labai aktyviai skaitė lietuviškus leidinius, gaunamus Lietuvių šv. Kazimiero draugijos skyriuose, arba prenumeravo. Nors leidinių kelias iš Vilniaus nebuvo lengvas, Krasnavo valsčiaus gyventojai pasižymėjo dideliu skaitomumu. 1927 m. informuojant apie Vilniaus lietuvių „Jaunimo draugo“ platintojus tarp daugiau negu 20 prenumeratorių minimas ir Krasnavas (ten pat, p. 533). 1928 m. gruodžio 31 d. pateiktoje informacijoje Krasnavas vėl išvardijamas tarp aktyviausiai skaitančių „Jaunimo draugą“ (ten pat, p. 658).

KRASNAVO POLICIJOS IR KITŲ VALDŽIOS ORGANŲ REPRESINĖ VEIKLA

Visame mūsų krašte, tik prijungus jį prie Lenkijos, pirmiausiai buvo persekiojami šauliai ir tarnavusieji Lietuvos kariuomenėje. Nemažai kovotojų už savo tėvynės laisvę pasitraukė iš gimtųjų namų, kad išvengtų represijų, o tie, kurie liko, dažnai skaudžiai nukentėdavo, jeigu pavykdavo šį faktą įrodyti Lenkijos valdžios pareigūnams: „1926 balandžio 23 Ragožų kaimo [dabar prijungto prie Žagarių] (Krasnavor valsčiuje) Juozą Radzevičių Suvalkų lenkų apygardos teismas už tarnavinimą Lietuvos kariuomenėje nuteisė 4 metų kalėjimu“ („Vilniaus golgota“, p. 378).

Lenkams pareigūnams, kurie taip pat buvo valsčiaus darbuotojai, labai trukdė lietuviški leidiniai, rankdarbiai, net šventųjų paveikslai – už jų turėjimą taip pat galima buvo atsiųsti kalėjime:

„- 1927 rugsėjo 30 d. Krasnavor valsč. padarė kratas 60 ūkininkų ir daugelį suėmė: Bubelių k. po žiaurių kratų suimti Pr. Žukauskas 56 m., Jonas Petruškevičius 47 m., Antanas Čereška 35 m., Vincas Matulevičius 27 m., Jonas Vaitulionis 58 m.; Burbiškių k. Leškevičius 36 m., Kraužlys 58 m., Maksimavičius 22 m.; Žagarių k. suimtas Povilas Pauliukonis, Petras Dapkevičius, Kmieliauskas, Karolis Petruškevičius; Klevuose suimti du Leončiku, Ignas Marcinkevičius, Čiurlionytė; [...] Bekratydami lenkai suėmė šv. Kazimiero draugijos skyrių knygynuose daugybę pokario leidimo knygų, laikraščių, šventųjų paveikslų, moterų rankdarbių ir t. t. Suimtuosius nuvežė į Suvalkus. Suimtieji, daugiausiai šv. Kazimiero draugijos skyrių valdybų nariai ir veikėjai, sėdėdami kalėjime nuolat dainavo lietuviškas dainas ir šventas giesmes giedojo. Net skamba Suvalkuose: „kas arčiau kalėjimo, ateina paklausti dainų;

policijai daug darbo, kol nuvaiko.“ (ten pat, p. 488).

- 1936.08.06 Krasnavor policininkas ir pareigūnas be uniformos darė kratą Didžiulių sodžiaus gyventojų J. Nevulio namuose. Sakė iešką tabako, tačiau rado ir paėmė 39 lietuviškas knygas. Dauguma jų grožinės arba iš Ūkininkų skaitymų serijos. Nors knygos spausdintos Kaune, tačiau jų platinimas, o tuo labiau laikymas buvo uždraustas. Pareigūnai patarė ateityje įsigyti ir lenkiškų knygų (ten pat, p. 2249–2250).

Apskritis viršininko galioje buvo sustabdyti draugijų skyrių veiklą arba juos visiškai uždaryti. Tai jis galėjo padaryti pats arba įsakyti valsčiui: „1936 liepos apie 9 d. Krasnavor valsčius – Gautais apskrities viršininko atskirais raštais, pasirašytais birželio 20 d. sustabdyta Šv. Kazimiero draugijos Burbiškių ir Paliūnų skyrių veikla“ (ten pat, p. 2238).

Kai buvo uždarinėjami Šv. Kazimiero draugijos skyriai, kaimuose bandyta kurti Jaunųjų ūkininkų būrelius ar kooperatyvus, užsiimančius grynai ūkine veikla. Kai kur tai įgyvendinti pavykdavo, tačiau Krasnavor valsčiuje ir šią veiklą kariškiai bei policija sugebėjo sustabdyti: „1936 gruodžio 5 d. Kadangi 1935 m. lapkričio 15 d. buvo sutrukdytas Seinų kooperatyvo steigiamasis susirinkimas, nutarta tokį susirinkimą sukviesti už 8 km Šklamoje [gal Šklernoje?]. Paskirtu laiku susirinkus žmonėms, atėjo pasienio kariuomenės karininkas su dviem kareiviais. Kariškiai suėmė agronomą Joną Pajaujį, skaityklos vedėją Vincą Kadziauską ir kooperatyvo sąjungos atstovą M. Stodolniką, o žmonėms įsakė išsiskirstyti. Suimtieji tardyti ir 6 val. išlaikyti pasienio punkto būstinėje. Paskui nuvaryti į Krasnavor policijos nuovadą, o vėliau paleisti“ (ten pat, p. 2326).

Įvairiuose kaimuose, priklausančiuose taip pat Krasnavor valsčiui,

veikiantys Šv. Kazimiero draugijos skyriai stengėsi Vytauto Didžiojo 500-ųjų mirties metinių proga pastatyti jo garbei kryžių. Ne vieną tokį kryžių stengtasi pastatyti ir Krasnavor valsčiuje. Pateiksiu tik vieną pavyzdį, kaip Krasnavor policijos nuovada persekiojo dėl to Vidugirių kaimo veikėjus: „1934 liepos 2–16 d. Vidugirių skyriaus kryžiaus statytojai birželio 30 d. pradėjo paruošiamuosius darbus [...] matyt slaptam agentui pranešus atvyko Krasnavor policijos nuovados viršininkas ir įsakė kryžiaus statymą nutraukti. Žmonės pareiškė, kad Kristaus garbei kryžių statyti nedraudžia joks įstatymas. Todėl jie darbus tęs toliau. Tuomet policijos viršininkas užsidėjo ant šautuvo durtuvą ir visus žmones išvaikė, o skyriaus pirmininką Juozą Vaznelį suėmė ir nusivarė į nuovadą“ (ten pat, p. 1656).

Po 1936-ųjų vis daugėjo įvairių suvaržymų. 1937 m. Krasnavor valsčiuje buvo uždrausti bet kokie pasilinksminimai (anksčiau jie buvo draudžiami tik pasienio zonoje): „1937 rugsėjo 2 d. Krasnavor valsčiaus viršaitis paskelbė visiems kaimų seniūnams pranešti kaimų gyventojams, kad nuo šiol kaimuose esą negalima rengti nei vakarėlių, nei šiaip didesnių ar mažesnių pasilinksminimo pramogų. Pažeidusieji šį įsakymą būsią baudžiami 600 zlotų bauda“ (ten pat, p. 2509–2510).

Represinėmis priemonėmis stengtasi visiškai užgesinti lietuvių kultūrinę veiklą ir uždrausti net tarpusavio bendravimą ne tik Krasnavor valsčiuje, tačiau šio valsčiaus sėkmingą veikimą dar stipriai esanti prie jo policijos nuovada. Ar bus šie įvykiai kada nors tikamai įvertinti istorikų, šiuo metu sunku pasakyti. Svarbu užfiksuoti faktus, kad neišdiltų iš mūsų tautos bendruomeninės atminties tada, kai išeina iš šio pasaulio tai patyrę liudininkai.

Kaip Kanadoje atsirado punskiečiai?

VYTAUTAS PEČIULIS

Prieš Antrąjį pasaulinį karą nedaug punskiečių atvyko gyventi į Kanadą. Geriausiai žinomi yra brolis ir sesuo Pajaujai. Jie gimė Kanadoje, maži būdami su tėvais parvyko gyventi į Ožkinius: Veronika buvo šešerių metų, o Juozas dvejų. Užaugo Punsco krašte ir subrendę patys išvyko į Kanadą. Mat pagal gimimą buvo šios šalies piliečiai. Nebuvę jokių sunkumų emigruoti. Kanadoje buvo laikomi piliečiais, nors nemokėjo to krašto kalbos. Veronika atvyko pirmoji ir apsigyveno Ontarijo provincijos šiaurėje, kasyklomis pagarsėjusiame Timinso mieste. Čia buvo įsikūręs tėvų pažįstamas, punskietis Agurkis (vardo ir iš kokio kaimo kilęs, nežinau, o paklausti nėra ko). Agurkių šeimoje Veronika ir apsigyveno. Pas juos apsilankydavo punskietis Jurgis Aleknevičius, kilęs iš Alksnėnų kaimo, kurio keletas sodybų nustačius sieną buvo prijungtos prie Kreivėnų kaimo. Susipažinę pradėjo draugauti ir vėliau susituokė. Mano mama su Veronika susitikusios kalbėdavosi kaip senos pažįstamos, nes jos dalyvavo Punsco parapijos veikloje: mama giedojo bažnytniame chore, o Veronika nešdavo vėliavą procesijų metu. Mama sakydavo Veronikai, jog prisimena vieną tokią procesiją: tada buvęs didelis vėjas, o ši besigalynėjusi su juo, laikydama vėliavą, kad neišplėštų iš rankų.

Juozas Pajaujis į Kanadą atvyko 1937 metais. Laikinais apsigyveno Timinso mieste, kur gyveno Veronika su šeima. Pramokęs kalbos, dirbo

ir vėliau savanoriu išėjo į Kanados kariuomenę, dalyvavo Antrajame pasauliniame kare. Apie jo gyvenimą rašiau „Aušros“ 2019 m. 10 nr. Aleknevičiai vėliau įsikūrė Toronte. Pasibaigus karui, Juozas grįžęs persikėlė gyventi į Torontą, kur gyvenusi sesers šeima. Dažnai susitikdavom, buvo smagu pasikalbėti su vyresniosios kartos punskiečiais. Taip pat buvę du broliai Gudzauskai, kilę iš Vidugirių kaimo. Su Alfonsu susitinkau Toronte. Bendrauti pradėjome, kai pasikvietė anūkė Marytė, sūnaus Leono dukrą. Marytė papasakojo seneliui apie mūsų šeimą ir mes susitikom. Alfonsas Gudzauskas pasakojo, kaip po karo atsiradęs prie Čekoslovakijos sienos nusprendė per kalnus pėsčiomis eiti į Vokietiją. Kiek laiko keliavo, nežinoma. Pasiekęs Vokietiją, užėjo pas ūkininką. Pasitaikė, kad ūkininkas buvo atsikėlęs iš Klaipėdos krašto ir kalbėjo lietuviškai. Pabuvęs kurį laiką ir atsigavęs, persikėlė į lietuvių pabėgėlių stovyklą, iš kur emigravo į Kanadą. Alfonso brolių (vardo neprisimenu), gyvenusių toliau nuo Toronto, teko sutikti vieną kartą. Su Gudzauskais buvo smagu pasikalbėti, nes buvome iš gretimų kaimų. Alfonso anūkė, pasisvečiavus pas senelį, grįžo į gimtinę, ištekėjo už Klevų kaimo Buračiausko, sulaukė dukros ir jauna mirė. Vėlesniais metais Marytės seserį Janiną Gudzauskaitę pakvietė į Kanadą antrasis Gudzauskas, kuris gyveno toliau, nuo Toronto per šimtą kilometrų į vakarus, vietovėje Ingersoll. Vėliau Janina pakvietė motiną Oną

Gudzauskienę. Ji atvyko pas dukrą. Tuomet Gudzauskienė pakvietė anūkė (Marytės dukrą, vardo neprisimenu). Pasitaikius progai, atvykdamo į Torontą. Susitikę kaip kraštiečiai bendraudavom. Gaila, teta ir dukterėčia susituokė su kanadiečiais ir jau daug metų nesusitinkam.

Teko sutikti punskietį Pijų Lapinską, kuris lenkams persekiojant prieš karą pasitraukė į Lietuvą ir per karą nublokštas į Vokietiją emigravo į Kanadą. Jo tėviškė buvo, kur dabar stovi Punsco sveikatos centras. Prisimenu, vaikystėje, kai Punkskas dar buvo neišsiplėtęs, ant kalnelio stovėjo senas vėjo malūnas, kurį vadindavo „Lapinsko melnyčia“. Toliau, ant kito kalniuko, Vaičiulių valdose, taip pat buvo vėjo malūnas. Prisimenu ir dar vieną Kampuočiuose, kurį vadino „Baltakelnio melnyčia“. Neliko vėjo malūnų, išmirė savininkai ir nebeliko kam papasakoti apie juos.

Buvo dar vienas punskietis Povilas Kalesinskas (Adomo brolis) iš Valinčių kaimo. Jis taip pat karo audros nublokštas į Vokietiją, emigravo į Kanadą ir gyveno Toronte.

Didžiausia punskiečių emigracija į Kanadą prasidėjo 1960 metais. Pirmas pavasarį atvyko ir Toronte apsigyveno brolio Juozo pakviestas Kazimieras Pajaujis iš Ožkinių kaimo. Antrieji rudenį – mūsų šeima: mama Julijona, aš ir sesuo Aldona. Mums emigruoti sudarė sąlygas mamos pusbrolis. Atvykom į kasyklomis pagarsėjusią Sadberio vietovę Ontarijo provincijos šiaurėje. Kartu su mumis atkeliavo Marijona Drūtytė

Iš Vytauto Peciūlio asmeninio albumo

iš Didžiulių kaimo. Ji buvo pirmoji atvykusi susituokti pas mamą pusbrolių. Nemokant kalbos nebuvo galimybių gauti darbą kasyklose, todėl sulaukus pavasario aš išvykau kuriam laikui padirbti pas tabaką auginantį lietuvių ūkininką. Siūlant sakyta, kad ten pramoksiu kalbos ir tuomet atsivers galimybės gauti darbą nikelio kasyklų pramonėje. Kaip gali pramokti kalbos, dirbdamas pas lietuvių? Darbo ūkyje buvo visą laiką, todėl ūkininkas pakalbino pasilikti ilgiau. 1962 metais artėjant tabako skynimo sezonui pasiūlė, kad atvyktų mama ir sesuo. Mama gamino maistą darbininkams, o sesuo ruošė nuskintus tabako lapus džiovinimui. Baigus skinti, pas ūkininką neliko darbo visiems. Sesuo išvyko į Torontą. Čia gauti darbą nebuvo sunku, nes buvo pramokusi kalbos. Mes su mama persikėlėm pas kitą lietuvių tabako auginioją. Gavom atskirą namą, kuriame apsigyvenom. Baigus tabaką rūšiuoti pardavimui, jis pasiūlė pasilikti kitiems metams ir pradėti patiems auginti tabaką tame ūkyje (sudarius sutartį vieniems metams). Taip prasidėjo su tabako auginimu susijęs gyvenimas. Metus padirbė, persikėlėm į kitą lietuvių ūkį, kuriame auginome tabaką septynerius metus. Išvykęs padirbėti

vienai vasarai, išbuvau dešimt metų. Kasmet užaugindavom nevienodą kiekį: pardavėm 36 tonas daugiausiai ir 24 tonas mažiausiai. Auginamus plotus kontroliuodavo tabako ūkininkų kooperatyvas. Jis pagal paklausą nustatydavo, kiek galima auginti, pagal ūkio turimą auginimo leidimą. Dideli plotai buvo tabako. O laukų didumas: kiek akys užmato – tik tabakas. 1966 metų žiemą, kai užbaigėm jį ruošti pardavimui, atsiradus laisvesnio laiko, parvykau į gimtinę. Čia giminės pripiršo merginą. Pasikviečiau ją į Kanadą. Auginom tabaką dar ketverius metus, o paskui nutarėm keltis gyventi į Torontą, kur buvo nemažai punskiečių, daugiausia moterų. Taip 1971-aisiais baigėsi ūkininkavimas.

Mums atvykus į Kanadą, kitais metais (1961) į Sadberio miestą atkeliavo dvi punskietės, pas kurias anksčiau buvo parvykę viengungiai. Jie bendravo laiškais. Nemažas skaičius merginų atvyko į Torontą susituokti. Pažintys prasidėjo rašant laiškus, prašant siuntinių. Toronto parapijoje buvo šalpos būrelis, kuris siuntė drabužių siuntinius į Punksko kraštą. Atsirado vienas lietuvis, kuris – žinodamas, kad Kanadoje yra daug nevedusių vyrų ir jiems gresia vedy-

bos su svetimtautėmis – tapo piršliu ir siūlė merginoms tuoktis. Atvykusiosios siūlydavo vienišioms vyrams savo giminaites ir drauges. Todėl labai padaugėjo į Torontą ir Hamiltoną atkeliaujančių merginų. Į kitas vietas vykdavo nedaug. Nemažai keliavo į Ameriką (JAV), keletas atsirado Australijoje ir net Naujojoje Zelandijoje. Pagarsėjo Punksko kraštas, kai nevedę vyrai atvykdavo čia ieškoti sau žmonių. Punkskietės, apsigyvenusios Kanadoje, buvo gerų lietuvių ir ištikimų žmonių pavyzdys.

Taip punskiečių daugėjo iki 1980 metų. Vėliau emigracija sulėtėjo. Vėl padaugėjo, kai žlugus socialistinei santvarkai tie, kurie buvo išvykę į Vakarų Europos valstybes, galėjo su lengvatomis atvykti į Kanadą. Pasi-naudojo daugiausia vyrai, bet buvo ir merginų. Labai sumažėjo atvykstančiųjų, kai Lenkija tapo Europos Sąjungos ir NATO nare. Pasikeitė emigracijos taisyklės ir atvykę su turistų viza negalėjo prašyti leidimo nuolatiniam apsigyvenimui. Būta keleto išimčių: advokatams patarnaujant (dėl ko buvę didelių išlaidų) buvo bandoma gauti leidimą pasilikti gyventi Kanadoje. Dvi poros, kilusios iš Punksko krašto, gyveno dešimt metų taip, kad tik būdavo prailginama turistinė viza, su kuria gavo leidimą dirbti. Greičiausiai palengvėjo, kai susilaukė vaikų, kurie pagal įstatymus buvo piliečiai.

Per 65 metus iš Suvalkų trikampio, daugiausia iš Punksko parapijos, išvyko apie du šimtus žmonių. Daugiausia apsigyveno Toronte, daug mažiau Hamiltone ir po keletą kituose miestuose. Vardijant kaimus, pirmoji vieta tenka Ožkiniams, kurie išleido 16 asmenų. Valinčių kaimas 13, Kreivėnai 12, Vidugiriai 11, Šlynakiemis 10, Peleliai 7, Žvikeliai 6, kiti kaimai po mažiau. JAV, Baltimorėje, apsigyveno iš Skarkiškių kaimo dvi šeimos: vienoje tėvai ir trys vaikai, kitoje tėvai ir septyni vaikai. Neatsiliko Australija ir Naujoji Zelandija.

Čia rado geresnį gyvenimą nedidelis skaičius kraštiečių. Vadinamųjų punskiečių galima rasti Čikagoje, Niujorke, Los Andžele, Klivlande ir kitur.

Mažėja punskiečių skaičius, į amžinybę išeina daugiausia atvykusieji nuo 1960 iki 1970 metų. Toronto lietuvių kapinėse Anapilio sodyboje yra palaidoti 39 kraštiečiai (32 moterys ir 7 vyrai), 7 subrendę punskiečių vaikai ir vienas kūdikis. Štai paskutinės netektys, apie kurias dar nebuvo rašyta: 2025 m. gruodžio 12 d. mirė Eugenija Šliaužytė-Bacevičienė, kilusi iš Šlynakiemio kaimo, 2026 m. sausio 29 d. mirusi Anelė Jonuškaitė-Kuncaitienė, kilusi iš Vidugirių kaimo.

Tikriausiai kyla klausimas: ar nebuvo nuostolio mūsų kraštui, kai išvyko keli šimtai lietuvių? Jei būtų išvykę visi iš karto, tikrai tai būtų pastebėta, bet kai iškeldavo po keletą per metus, likdavo tik kalbos apie juos. Mano žmona pasakojo, jog kai pasklisdavo apylinkėje, kas išvyksta – kadangi gyveno netoli traukinių stoties, eidavo pasižiūrėti, kaip tą žmogų išleidžia. Stebėdavosi matydama, kad jaunimas dainuoja graudžias dainas, artimieji ašaroja. Pati būdama tokio amžiaus, pradedanti, kaip sakoma, mergauti, svajodavo sulaukti tokios dienos, kada vyks į Kanadą. Svajonė išsipildė, kai pagyvenęs Kanadoje penkerius metus apsilankiau gimtajame krašte. Buvo žiemos laikas ir plikledis padengė Punsco gatvę. Eidamas iš bažnyčios pamačiau slidinėjančią merginą, kuri bandė užėiti ant šaligatvio. Kadangi su giminaičiu ėjom šaligatviu prie buvusio valsčiaus, įsikibęs į ten augantį šermukšnį ištiesiau ranką ir padėjau jai. Giminėms sužinojus apie merginą atsirado pagrindas piršlyboms. Taip svajonė tapo tikrove. Prieš man sugrįžtant į Kanadą susimetrikavom. Po gero pusmečio ji atvyko pas mane. Dažnai pasakojau apie pažinties pradžią ir šermukšnį,

su kurio pagalba prisitraukiau savo būsimąją. Kai parvykom su vaikais į gimtinę, jie prašė parodyti tą vietą, kur susipažinom su jų mama. Gaila, valsčius išsikėlęs į naujas patalpas ir šermukšnio nėra, likęs tik atnaujintas šaligatvis.

Tais laikais buvo ką parodyti ir kuo pasididžiuoti, viskas skyrėsi kaip diena nuo nakties. Lenkijoje buvo sunku bet ką nusipirkti. Jei atsirasdavo kokia nors prekė, prie parduotuvės susidarydavo didelės eilės. Kanadoje parduotuvėse buvo visko, ko tik nori, ir atvykusiam atrodo, kad pakliuvo į laimės šalį. Prisimenu, kai svečiavosi žmonos sesuo, jai ir mano žmonai parduotuvėje apžiūrėjus krūvą šalikėlių, pastaroji tarė, kad nėra tinkamo. O sesuo sako: „Tau čia nėra? Tau reikėtų apsipirkinėti Suvalkuose, kai

parodo vieną ir turi skubėti pirkti, nes greitai ir to nebus.“ Tuomet grožėjomės parduotuvėse skoningai išdėstytomis prekėmis, jų gausa. Šiais laikais neturima kuo pasirodyti, kai žlugus socializmui Lenkijoje atsirado modernūs prekybos centrai, kaip ir Kanadoje, kuriuose pilna reikalingų prekių. Dingo eilės, yra visko, ko reikia gyvenime. Atvykusieji nemato didelio skirtumo, kokį anksčiau matydavom. Dabar gali tik parodyti Niagaros krioklį, didmiesčių dangoraižius ir kitas įdomybes.

Pasikeitus santvarkai, nustota vykti į Kanadą nuolatiniam gyvenimui. Atvyksta žmonės pasisvečiuoti pas gimines. Pabuvę numatytą laiką, pamatę, kas įdomesnio, pabendravę su giminėmis ir kraštiečiais, grįžta atgal į gimtąjį kraštą, pas savus.

*Mirtis – tai slenkstis, bet ne pabaiga,
brangiausi žmonės eina ir palieka.
Tačiau nuo jų nusidriekia šviesa
ir atminty jie gyvi išlieka...*

**Dėl Birutės Nevulienės mirties Onutei Nevulienei
ir visai šeimai užuojautą reiškia**

**Lenkijos lietuvių draugijos valdyba, darbuotojai
ir „Aušros“ redakcija**

Amžinybėn iškeliavus **Birutei Nevulienei** iš Kalinavo
nuoširdžius užuojautos žodžius šeimai skiria

Lenkijos lietuvių bendruomenės valdyba

Birutę Nevulienę išlydėjus amžinam poilsiui,
Onutei Nevulienei ir artimiesiems
reiškiame nuoširdžius užuojautos žodžius

Vyskupo Antano Baranausko fondo valdybos vardu.

PUNSKO LIETUVIŲ KULTŪROS NAMAI
kviečia į XXIII solistų ir duetų lietuviškų dainų konkursą
„DAINORĖLIS“

Pagal amžių dalyviai bus suskirstyti į 5 grupes:

- ikimokyklinio amžiaus,
- I – III klasių mokinių,
- IV – VI klasių mokinių,
- VII – VIII klasių mokinių,
- licėjaus moksleivių.

Dalyvis privalo paruošti vieną pasirinktą, jo amžių atitinkančią dainą. Jam gali akompanuoti paties pasirinktas akompaniatorius, galima naudotis fonograma ar kūrinį atlikti a cappella.

Dalyvius stebės komisija. Ji išrinks ir apdovanos talentingiausius ir geriausiai pasiruošusius atlikėjus.

„Dainorėlis“ vyks 2026 m. birželio 7 d. (sekmadienį) 14.00 val.

Atranka į konkursą vyks gegužės 26 d. (antradienį) 15.30 val. Lietuvių kultūros namuose. Jos metu organizatoriai nuspręs, kas dalyvaus „Dainorėlio“ konkurse.

Norinčiuosius prašome **užsirašyti iki gegužės 22 d.** asmeniškai arba tel. 87 5161 032.

Ministerstwo Spraw
Wewnętrznych i Administracji

Zadanie jest dofinansowane ze środków dotacji
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Projektas iš dalies finansuojamas
Lietuvos Respublikos
užsienio reikalų ministerijos lėšomis

Lietuvos žiniasklaida MRF

2026 04 12–27

MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Nors dalis Seimo narių ir Lietuvos – pirmiausia Kapčiamiesčio – gyventojų nepritarė poligono įrengimui Lenkijos pasienyje, mažai kas abejojo, kad projektui bus uždegta žalia šviesa. Taip ir įvyko: Seime vykstant galutiniam balsavimui dėl poligono įstatymo projekto, už balsavo 105 parlamentarai, 12 pasisakė prieš ir 4 susilaikė.

Prieš tai parlamentarai turėjo nuspręsti, ar tenkinti generalinės prokurorės Nidos Grunskienės kreipimąsi į Seimą dėl parlamentaro, buvusio Demokratų sąjungos „Vardan Lietuvos“ (DSVL) pirmininko Sauliaus Skvernelio teisinės neliečiamybės panaikinimo. Apie istorijos pradžią rašyta praėjusioje apžvalgoje.

Prieš balsavimą pats S. Skvernelis Seimo tribūnoje iš pradžių atrodė tvirtas ir ryžtingas, tačiau vienu metu nutilo ir akivaizdžiai susigraudino. Tačiau kalbėdamas dar kartą pareiškė, kad neėmė kyšio, jo niekas nesiūlė ir tokio įvykio apskritai nebuvo, ir patvirtino sutinkantis, kad jo neliečiamybė būtų panaikinta. „Tikrai nėra lengva situacija šiandien čia stovėti, bet yra, kaip yra. Nors šiandien aš stoviu prieš jus dar nebūdamas net įtariamasis ir, teoriškai žiūrint, dar gali būti, kad juo ir nebūčiau. Bet esu jau nuteistas, tapęs ir įtariamuoju, ir kaltinamuoju, ir teisiamuoju, ir nuteistuoju“, – Seimo salėje sakė S. Skvernelis.

Kad S. Skvernelis ėmė kyšį, teigė sunkiai galintys patikėti ir jo esami, ir buvę kolegos. „Esu turėjęs asmeninės patirties dirbant su S. Skverneliu, kai jis buvo generalinis policijos komisaras. Tuo metu, man einant Sveikatos apsaugos ministro pareigas, sprendėme labai sudėtingą su nusikalstama grupuote susijusią bylą, kurioje buvo kalbama apie dešimtis milijonų

dolerių. Tada mačiau labai principingą S. Skvernelį, todėl man neišpasakytai sunku tuo patikėti“, – „Žinių radijui“ kalbėjo socialdemokratų garbės pirmininkas Vytenis Povilas Andriukaitis. „Jeigu jūs manęs paklaustumėte, ar būčiau statęs nors kažkiek asmeninių pinigų už tai, kad bus parašyta taip, kaip yra, tikrai būčiau statęs krūvą pinigų, kad taip nebus. Įsivaizdavau visiškai kitaip“, – portalui lrytas.lt sakė eksparlamentaras ir buvęs Darbo partijos lyderis Andrius Mazuronis.

Pats S. Skvernelis, anksčiau atsiskęš partijos pirmininko pareigų, kolegoms Seime teigė svarstęs ir apie pasitraukimą iš parlamento, tačiau teisinė gynyba brangi, todėl, norint sėkmingai gintis, reikia turėti pajamų. Jis dar kartą pakartojo, kad jo politinė karjera baigta. „Ji baigta vasario 9 dieną, kai buvo atlikti pirminiai procesiniai veiksmai ir, turbūt, suprantama, kad pakilti po tokių veiksmų politiškai sunku, neįmanoma. O gal ir neverta. Viskam yra pradžia ir pabaiga, dešimtmetis praėjo. Aš netikėtai politikoje atsidūriau, labai netikėtai iš jos ir pasitraukiu. Gaila, kad tokio mis aplinkybėmis“, – politiko žodžius perteikė portalas lrt.lt. S. Skvernelio kalba Seimo salėje palydėta plojimais. Neliečiamybės panaikinimą parlamentarui palaikė 102 Seimo nariai.

Po to generalinė prokurorė žurnalistams minėjo, kad įtarimai šioje byloje dėl nusikalstamos veikos pateikti ir iš Seimo pasitraukusiam konservatoriui, buvusiam žemės ūkio ministrui Kaziui Starkevičiui.

Idomu, kad S. Skvernelis pareiškė paliekąs Demokratų frakciją ir pereinąs į Mišrią Seimo narių frakciją. Kodėl? „Tai kad mane jau išmetė. Bent jau kas viešojoje erdvėje parašyta, kad aš turiu palikti frakciją. Jeigu partijos

pirmininkas viešai pasako, kad aš turiu palikti frakciją, tai negi aš sakysiu, kad ne, ne, aš dar pabūsiu“, – naujienų agentūrai „Elta“ sakė politikas. Jis patvirtino, kad jei ne laikinojo partijos vadovo pareiškimai, jis iš frakcijos esą pats nebūtų traukęsis.

O juk Generalinei prokuratūrai tik paskelbus apie ketinimus prašyti parlamento panaikinti S. Skvernelio neliečiamybę, tuometis jo pavaduotojas, dabar – laikinasis pirmininkas Virginijus Sinkevičius feisbuke gražiai rašė: „Mes prabangos svyruoti neturime – šiuo metu privalome būti kaip nepajudinama uola mūsų partijos nariams, rinkėjams ir visiems Lietuvos žmonėms, kurie nori matyti konstruktyvią politiką.“ „Toks žmogiškas palaikymas man ten atrodė, bent jau pabuvimas tarp tų žmonių, su kuriais tu tiek metų būni. Ne tai ne, ką padarysi. Net įtarimų pareiškimas nereiškia, kad esu kažką padaręs. Juo labiau kad Seime daug kolegų yra savo frakcijose, kurie turi įtarimus, kiti net ir kaltinimus jau turi, kiti net ir teisiami. Aš tai vertinu kaip tokį rimtą smūgį į nugarą, bet ką padarysi – toks gyvenimas“, – minėtai agentūrai kalbėjo S. Skvernelis. Tuo metu V. Sinkevičius tikino, jog pats S. Skvernelis pasisiūlė trauktis iš partijos. „Šiuo momentu, kol vyksta procesas, tai turbūt būtų tinkamas sprendimas“, – sakė V. Sinkevičius.

Nors pats buvęs DSVL vadovas teigė, jog jo politinė karjera baigta, kai kurie politologai mano, kad gali būti visko. Politologė Rima Urbonaitė, kalbėdama LRT televizijos laidoje „Laba diena, Lietuva“, sakė, jog taškas politikoje dažnai virsta kableliu: viskas priklausys nuo tyrimo eigos. Gali būti, kad byla nepasieks teismo ir apskritai paaiškės, jog nebuvo tiek įrodymų ir pagrindo, kad ta byla apskritai

prasadėtų. Tada kils klausimas: o kas toliau? Gal teismas ir bus, bet kol teismas nepasakė savo žodžio, negalima spekuliuoti turima informacija.

Kita problema – gal S. Skvernelis nemato, kur grįžti? Nes jo paties sukurta partija, kur yra daug žmonių, kuriuos jis atvedė ar prisidėjo prie jų politinės karjeros, šiandien jam uždare duris ir paprašė išeiti iš frakcijos. Bet jei teisinio proceso aplinkybės jam susiklostytų palankiai, gal jis galvotų apie grįžimą į politiką, žiūrint, kas jam pasiūlytų grįžti ir kokiomis sąlygomis. Taigi šioje istorijoje dar gali būti padėtas ir kablelis.

Politologai svarstė ir apie tai, kokia DSVL ateitis po šio skandalo, netekus buvusio aiškaus lyderio. Kaip portalui lrytas.lt sakė Vilniaus politikos analizės instituto asocijuotasis analitikas Matas Baltrukevičius, svarbiausia dabar V. Sinkevičiaus užduotis – padaryti viską, kad demokratų galva artėjant Seimo rinkimams vis dar būtų virš vandens. „Ir tiesiog įkvėpti pačios partijos svarbiausius lyderius tikėjimo, kad dar tikrai nėra viskas baigta, kad dar gali kažkas įvykti, jog dar galima išlikti svarbia politine jėga. O tie, kurie netikės, bet norės likti politikoje – žinoma, turbūt labiau ieškosis kitų politinių alternatyvų“, – svarstė M. Baltrukevičius.

Generalinė prokuratūra vis dėlto pareiškė įtarimus S. Skverneliui Valstybinės augalininkystės tarnybos kyšininkavimo byloje. Prokurorai pranešė, jog prašys Seimo leisti patraukti baudžiamojon atsakomybėn (tiesa, kitoje byloje) dar vieną buvusį premjerą – socialdemokratą Gintautą Palucką. O juk tik prieš pusantrų metų, po 2024 m. parlamento rinkimų, dabar abu į teisėsaugos akiratį patekė politikai kaip savų partijų vadovai dėjo parašus ant valdančiosios koalicijos sutarties.

2004 m. Lietuvoje pradėjo veikti pensijų kaupimo sistema, leidžianti kaupti dalį valstybinio socialinio draudimo įmokos (vadinamos antrosios

pakopos pensija) privačiuose pensijų fonduose. Tada žadėta: sulaukus pensinio amžiaus, bus galimybė gauti didesnę pensiją. Fondai piešė gražią ateitį: pinigai bus investuojami, iš to bus uždirbama ir sulaukęs pensinio amžiaus žmogus supras, koks kažkada geras buvo jo pasirinkimas. Deja, sistema nesulaukė žmonių pasitikėjimo, nes, anot prezidento vyriausiojo patarėjo Vaido Augustinavičiaus, ji per sudėtinga, kad visi suprastų jos prasmę. Ekonomistas profesorius Romas Lazutka laidoje „LRT forumas“ sakė tiesiai: žmonės buvo suklaidinti, suvilioti.

Praėjusių metų pabaigoje valdžia išgirdo nusivylusius savo gaunamomis pensijomis piliečius ir nutarė nuo 2026 metų leisti papildomos pensijos kaupimą nutraukti, pinigus pasiimti ir daugiau jokių reikalų su tuo neturėti. Be abejo, ne viskas taip paprasta: buvo numatyta nemažai visokių ribojimų, išimčių ir t. t. Per pirmus tris mėnesius savo indėlius iš antrosios pakopos atsiėmė 40 proc. žmonių, t. y. apie pusę milijono – kur kas daugiau, nei tikėtasi. Pensijų fondų turtas Lietuvoje sumažėjo apie 3 mlrd. eurų. O vienas gyventojas gavo vidutiniškai po 5,6 tūkst. eurų išmoką. Dar daugiau kaip 1 mlrd. eurų už juos buvo pervesta „Sodrai“ ir šiais pinigais bus padidinti jų senatvės pensijos apskaitos vienetai.

Tik maža dalis žmonių atsiimtus pinigus nutarė reinvestuoti: dauguma juos buvo pasiruošę išleisti pirkiniams. O tada prasidėjo šventė – pinigų leidimas. Rekordiniai pardavimai – visur. Anot portalų lrt.lt, didieji prekybos centrai, prekiaujantys buitine technika, sakė, kad šv. Kalėdoms – slėptis, palyginti su tuo, kas vyksta dabar... Lygiai tas pats su naudotais automobiliais: „Regitroje“ – eilės. O, pasak portalų tv3.lt, vienas lietuvis socialiniuose tinkluose dalijosi, kad savaitgalį nuvyko į „Senukų“ parduotuvę Vilniuje, kur dėl pirkėjų srauto teko stovėti spūstyje. Jis pasakojo, kad spūstys susidarė dėl laukiančiųjų atsiimti užsakymus.

„Paklausiau, kas čia darosi, atsakė, kad antra pakopa juda. Televizoriai išpirkti, „iPhone“ likutis – 0, „Macbook“ – 0, skalbimo mašinų ir visokių ausinių irgi nelikę. Sakė, kad tik per pandemiją tokius srautus yra matę“, – patirtimi dalijosi jis.

Jau minėtas ekonomistas R. Lazutka tokiaame išlaidavime nematė nieko blogo: žmogus neperka trečio šaldytuvo ar skalbyklės, jis pinigus leidžia tenkindamas savo poreikius. Žmonės naudoja galimybę: juk Lietuvoje 40–50 proc. gyventojų neturi jokių sąskaitų (taigi ir santaupų) bankuose. Tuo metu ekonomistas Algirdas Bartkus teigė, jog faktas, kad tiek daug žmonių pasitraukė iš kaupimo, rodo ne tai, jog sistema netenkina jų poreikių, bet kad visumoje toks kaupimas turi būti privalomas. Kodėl? Dėl to, kad žmonės, pasitraukę iš sistemos, pirmiausia tenkina einamuosius poreikius ir juos pastato prieš ilgalaikį vartojimą, t. y. vartojimą, kuris jų laukia senatvėje. „Gyvenimo trukmė pas mus yra auganti, tad pensijoje gali tekti išbūti 25–30 m., bet tam reikia apsirūpinti finansiniais ištekliais“, – sakė specialistas.

Kol atsiėmę tūkstančius gyventojai „švenčia gyvenimą“, ekonomistai, anot portalų lrytas.lt, jau dabar įspėja apie pavojų: „Nuo rudens turėsime labai liūdną tendenciją.“ „Citadele“ banko ekonomisto Aleksandro Izgorodino nuomone, trumpuoju laikotarpiu pensijų fondų pinigai – gera žinia ekonomikai, ilguoju – bloga. „Pastaruoju metu Lietuvos gyventojai vis labiau nerimauja dėl kainų augimo. Mes tam pritariame, nes mūsų skaičiavimai rodo, kad po pasaulinių energetikos kainų augimo pradžios praėjus maždaug keturiems mėnesiams Lietuvoje pradeda spartėti infliacija: brangsta ne tik degalai, bet ir kitos prekės“, – sakė ekonomistas. Jo vertinimu, žmonės pagrįstai tikisi, kad kainos netolimoje ateityje kils, todėl ir pinigus jie linkę išleisti anksčiau.